

POČÁTKY ZÁJMU O STAROŽITNÉ PAMÁTKY (ZEJMÉNA ARCHEOLOGICKÉ) NA PARDUBICKU

Jana HUSÁKOVÁ

Ucelený vývoj archeologického bádání na Pardubicku spolu s jeho představiteli nebyl zatím souhrnně zpracován.¹⁾ Existuje několik větších děl, u nichž se autoři zaměřovali pouze na činnost dané osoby, o které práce pojednávala, archeologická část však hlavním tématem nebyla.²⁾ Vědecká aktivita jednotlivých badatelů a jejich archeologické úspěchy jsou zaznamenány zejména v nejrůznějších článcích,³⁾ z nichž jsem čerpala a snažila se vytvořit celistvou studii, ze které by byl dobře patrný vývoj archeologického bádání na Pardubicku.

Movitě památky čekaly dlouhou dobu pod zemí na znovuobjevení. A to hlavně proto, že na ně naráželi zejména venkovští obyvatelé pracující s půdou, jejichž duchovní život byl odlišný od života například kronikářů, kteří měli přece jen k památkám blíž.⁴⁾ Jako první si pamětihodností na Pardubicku všímal jezuita, učitel, kněz Bohuslav Balbín. Narodil se v roce 1621 v Hradci Králové. V jednom z jeho latinských spisů s názvem „*Miscellanea historica Regni Bohemiae*“ z roku 1679 píše v kapitole číslo 49 s názvem „*O dalších divech a vzácnostech přírody,*

1) Tato studie je zkrácenou verzí bakalářské práce, která vznikla pod vedením PhDr. Františka Šebka a byla obhájena v roce 2011 na Ústavu historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice.

2) Z těch rozsáhlejších bych zmínila diplomovou práci Pavla Pospíšila, jenž pojednává o Václavu Divišovi a knihu Martiny Bečvářové o Josefu Smolíkoviz Martina BEČVÁŘOVÁ, *Josef Smolík (1832–1915)*, Praha 2007.

3) Eva HALBRŠTÁTOVÁ, *K osobnosti J. F. Devotyho*, Východočeský sborník historický 2, 1992, s. 222–225; Pavel THEIN, *Mořic Lüssner*, Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 4, 1976, s. 16–35; Jan FROLÍK, *Mořic Lüssner*, Chrudimské vlastivědné listy 10, 2001, č. 6, s. 2–3; Ludvík DOMEČKA, *Nechvíle Josef*, Památky archeologické 20, 1902, s. 80.

4) Karel SKLENÁŘ, *Vývoj péče o archeologické památky v českých zemích (I.)*, Sborník národního muzea v Praze 65, 2011, č. 1–2, s. 4.

kteřé se v Čechách nalézají...“ o objevených nádobách zhotovených z jílu na Kunětické hoře.⁵⁾

Uvádí, že nádoby byly zcela neporušené, pouze jim chybělo polévání.⁶⁾ Jednalo se o kunětické žárové pohřebiště a v nádobách byl popel, ale tato informace se k Balbínovi nedonesla.⁷⁾ Ačkoli se B. Balbín setkal s knihou⁸⁾ přírodovědce a lékaře J. Jonstona,⁹⁾ která obsahovala informaci, že „popelnice“ mrtvých měly právě takový vzhled, nevěnoval tomu pozornost. Neměl totiž k dispozici víc důkazů, které by to potvrzovaly.¹⁰⁾

Další osobnost, která se zčásti zajímala i o archeologické památky, byl v té době v Mikulovicích působící farář Josef František Devoty, narozený 19. února 1780 v Hradci Králové. Roku 1833 se stal na dvacet let farářem v Mikulovicích, kde zapisoval do knihy análů s názvem „*Knihá pamětní při faře Mikolowické. Wedená od 1. ledna 1836*“. Tato kniha je na svou dobu velmi pečlivě psaná, obsahuje řadu vzácných historických pramenů.¹¹⁾ Josef František Devoty odešel na sklonku života na odpočinek do Pardubic, kde roku 1865 zemřel.¹²⁾

Josef František Devoty se zasloužil o rozmnožení sbírek Národního muzea v Praze, jelikož sbíral nejrůznější rukopisy, archiválie a starožitné předměty, které do Prahy následně zasílal. Stal se členem Společnosti Národního muzea i řady dalších spolků. Také byl jedním ze zakladatelů Matice české, členem Společnosti přátel církevní hudby, patřil do Východočeského obrozeneckého spolku spisovatelů, který vedl jeho přítel chrudimský děkan Josef Liboslav Ziegler.¹³⁾

5) K. SKLENÁŘ, *Archeologické nálezy v Čechách do roku 1870*, Praha 2011, s. 146.

6) Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea historica Regni Bohemiae*, I, Praha 1679, s. 115.

7) Karel SKLENÁŘ, *Učenci a pohané*, Praha 1974, s. 15.

8) Jan JONSTON, *Thaumatographia naturalis, in classes decem divisa; in quibus admiranda: coeli; elementorum; meteororum; fossilium; plantarum; avium; quadrupedum; exanguium; piscium; hominis*, Amsterdam 1632.

9) Jonston měl skotské předky. Narodil se v roce 1603 a žil v Polsku. URL <[http://en.wikisource.org/wiki/Johnstone,_John_\(1603-1675\)_\(DNB00\)](http://en.wikisource.org/wiki/Johnstone,_John_(1603-1675)_(DNB00))> [2013-03-01].

10) Bedřich SVOBODA, *Pardubický kraj v pravěku: Světlé památky Václava Diviše*, Pardubice 1940, s. 14–25.

11) V současné době je mikulovická pamětní kniha uložena v archivu Arciděkanského úřadu v Pardubicích, viz E. HALBRŠTÁTOVÁ, *K osobnosti Devotyho*, s. 223.

12) *Tamtéž*, s. 225.

13) Zdeněk FIŠER, *Josef František Devoty v pamětech Matěje Mikšíčka*, Východočeský sborník historický 9, 2000, s. 41; Miroslav KLIMPL, *Mikulovický*

O archeologii na Pardubicku se v té době zajímal také Mořic Lüssner.¹⁴⁾ Narodil se 29. srpna 1813 v Broumově.¹⁵⁾ V Bohdanči (dnes Lázně Bohdaneč), městě nacházejícím se 10 km severozápadně od Pardubic, pracoval jako prozatímní radní a někdy v těchto letech ho začaly přitahovat archeologické památky.¹⁶⁾

Od roku 1845 zasílal archeologické nálezy do Národního muzea. Členem Archeologického sboru Národního muzea v Praze se stal roku 1851.¹⁷⁾ Roku 1859 navštívil lokalitu Kunětice. O nálezy mělo zájem Národní muzeum, jejich cena byla však příliš vysoká, proto odkoupilo pouze obsah jednoho hrobu.¹⁸⁾ Mořic Lüssner si nezávisle na zahraničních vzorech všímal stratigrafických vrstev. To mu pomohlo v určování stáří jednotlivých předmětů.¹⁹⁾

S jeho další činností je spojeno město Chrudim, kam přišel roku 1855 a strávil tam jedenáct let. Mořic Lüssner stál u zrodu chrudimského Musejního spolku, který byl založen roku 1865.²⁰⁾ V Chrudimi jsou jeho aktivity spojeny hlavně se záchranou archeologických památek při výstavbě budovy bývalého krajského soudu na Všehrdově náměstí. Zachráněné nalezené předměty většinou pocházejí ze zaniklého středověkého dominikánského kláštera.²¹⁾

Při výzkumech věnoval velkou pozornost okolnostem nálezu, což nebylo v jeho době zcela obvyklé. Byl přítomen u výzkumů například v Medlešicích (okres Chrudim), na zaniklé tvrzi v Kozojedech (povodí potoka Bylanky, Markovického a Červeneckého potoka)²²⁾ či v Kostelci u Heřmanova Městce (okres Chrudim).²³⁾ Přímo Pardubic se týká Lüssnerův

farář od sv. Václava: Josef Devoty, dobrý kněz a vlastenec je jednou z postav Jiráskova F. L. Věka, Pardubické noviny, roč. 4, 22. 11. 1995, č. 273, s. 9; Jiří KOTYK, *Josef František Devoty*, Zprávy klubu přátel Pardubicka, 1974, č. 5, s. 14.

14) P. THEIN, *Lüssner*, s. 16–35; Karel SKLENÁŘ, *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů*, Praha 2005, s. 350–351.

15) Pavel KOBETIČ, *Kartotéka osobností regionu: Lüssner Mořic*, Noviny Chrudimska, roč. 8, 25. 3. 1999, č. 71, s. 7; Pavel POSPÍŠIL, *Václav Diviš /1839–1934/*, Informační zpravodaj Klubu přátel pardubického muzea, 1984, č. 2, příloha, s. 1–19.

16) J. FROLÍK, *Lüssner*, s. 2–3.

17) SOKA Pardubice, fond Obecní úřad Kunětice, Pamětní kniha obce Kunětice, č. 347, s. 6.

18) K. SKLENÁŘ, *Archeologické nálezy*, s. 146.

19) J. FROLÍK, *Lüssner*, s. 2–3.

20) *Tamtéž*.

21) *Tamtéž*.

22) URL: <<http://1229.webnode.cz/kozojedy/>>, [cit. 2010-10-15].

23) J. FROLÍK, *Lüssner*, s. 2–3.

zájem o kostel sv. Jiljí v Pardubičkách. Tam roku 1857 odhalil kameny umístěné v kostelní dlažbě presbytáře, které popsal a interpretoval jako nejstarší náhrobníky na území Pardubic.²⁴⁾

Většinu nálezů publikoval v „*Památkách archeologických*“.²⁵⁾ Shrnutí svého bádání zaznamenal v rozsáhlém čtyřdílném rukopise „*Collectanea archaeologica et topographica*“, který je uložen v Muzeu východních Čech v Hradci Králové.²⁶⁾ V tomto souboru rukopisů, které psal česky i německy a které doprovázela řada kreseb, seskupil vlastní záznamy, zprávy o svých i cizích nálezech a popisy historických objektů.²⁷⁾

Na rozvoji zájmu o archeologické památky na Pardubicku se ve velké míře podíleli někteří profesori z pardubické reálky, jež byla otevřena 1. října 1863.²⁸⁾ Roku 1865 se představitelé měšťanstva pokusili o zřízení muzejní instituce.²⁹⁾

Sociální složení Pardubic však této myšlence nepřálo. Navíc chyběly potřebné finanční prostředky. Ani další roky nebyly pro založení muzea příhodné.³⁰⁾

Nicméně postupně se v Pardubicích začali mezi profesory objevovat i lidé, kteří měli o uchování památek zájem. Jedním z profesorů, později zaměřených na numismatiku, matematiku a archeologii, byl Josef Smolík, narozený 6. listopadu 1832 v Novém Bydžově.³¹⁾

Ve školním roce 1865–66 Josef Smolík založil na pardubické reálce numismatickou sbírku, jejímž hlavním účelem bylo vzdělávat studenty v historických podoborech a vést je k úctě ke starožitným památkám.³²⁾

V roce 1871 odešel Josef Smolík z Pardubic do Prahy. Jeho vliv se v Pardubicích projevil zejména později, v době kdy se v Praze začal plně věnovat archeologii. Působil v Archeologickém sboru Národního muzea

24) Mořic LÜSSNER, *Archeologické zprávy z Čech*, Památky archeologické 2, 1857, s. 91–93.

25) Mořic LÜSSNER, *Archeologické nálezy v kostele sv. Jiří na Hradě pražském r. 1889 učiněné*, Památky archeologické 14, 1889, s. 557–560; Týž, *Kostel sv. Kříže v Chrudimi*, Památky archeologické 8, 1869, s. 160; Týž, *Zpráva o památkách archeologických z Jablonce n. Jizerou*, Památky archeologické 11, 1881, s. 590–591; Týž, *O novějších nálezech v okolí zvikovském*, Památky archeologické 11, 1881, s. 587–588.

26) J. FROLÍK, *Lüssner*, s. 2–3.

27) Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Mořic LÜSSNER, *Collectanea archaeologica et topographica*.

28) Josef SAKAŘ, *Dějiny pardubických škol*, Jubilejní výroční zpráva c.k. státní reálky v Pardubicích, zpráva 37, Pardubice 1913, s. 33.

29) Vlastimil ZIKMUNDA, *Založení muzea v Pardubicích*, Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 5, 1978, č. 4, s. 18.

30) *Tamtéž*.

31) Zemřel v nedožitých 93 letech, 12. září 1915 v Praze, viz M. BEČVÁŘOVÁ, *Smolík*, s. 8.

32) M. BEČVÁŘOVÁ, *Smolík*, s. 9–29.

v Praze, jehož členem se stal roku 1870. Tím začal cestovat po nalezištích a různých regionálních muzeích, kde radil a pomáhal s katalogizací sbírek, upřesňoval postup a metodiku výzkumných prací, nalezene předměty vykupoval a zařizoval jejich převoz do Národního muzea.³³⁾

Roku 1874 se stal jednatelem Archeologického sboru v Praze,³⁴⁾ pět let redigoval „*Památky archeologické*“, přispíval do českých i německých časopisů, do naučného slovníku. Byl autorem řady učebnic, zejména matematiky³⁵⁾ a numismatických a archeologických prací.

Smolíkův zájem o archeologické nálezy dosvědčuje jeho korespondence uložená v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, která obsahuje zejména poděkování za informace o konkrétním nálezu, či pokyny pro upřesnění zpráv nebo vedení výzkumu.³⁶⁾

V Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze je uloženo přes sto kusů korespondence adresované Václavu Divišovi. Složka obsahuje 96 dopisů, 37 korespondenčních lístků, 1 fragment korespondenčního lístku, 5 pohlednic a 3 navštívenky z let 1875 až 1914. Některé dopisy obsahují dokonce i archeologické kresby.

V době, kdy Josef Smolík nepůsobil v Pardubicích, ale v Praze, tedy v roce 1875, začala probíhat vzájemná korespondence mezi ním a pro pardubickou archeologii velmi významným Václavem Divišem. Jejich vztah byl velice blízký, dá se říct přátelský.

Václav Diviš se narodil 28. srpna 1839.³⁷⁾ Školu ukončil přibližně ve dvanácti letech v srpnu 1851 a poté se zaučoval u truhláře Františka Vambéry. U tohoto řemesla však nezůstal. Ze zdravotních důvodů se na nějaký čas vrátil do Pardubic, po vyléčení nejspíše opět odjel.³⁸⁾

Mezi třicátým a čtyřicátým rokem se začal zajímat o archeologii. Nevíme, co přesně ho k tomuto oboru přivedlo. Možná ho inspirovaly blízké archeologické lokality, možná mladší bratr Jan, který se o historii velice zajímal. V. Diviš vášnivě sbíral starožitnosti a dokonce působil jako

33) *Tamtéž*.

34) V této funkci vystřídal K. Seydlera, který byl jednatelem Archeologického sboru v Praze od roku 1871.

35) M. BEČVÁŘOVÁ, *Smolík*, s. 25–41.

36) *Tamtéž*.

37) Jeho otec se narodil roku 1804 a žil v Třebchovicích pod Orebem. V dospělosti se přestěhoval do Pardubic, kde se seznámil se svoji manželkou Annou. Svatbu měli dne 30. ledna 1837. Manželé Divišovi měli celkem 4 děti. V téže roce, co se vzali, se narodil jejich první syn, František, bratr Václava Divíše. Poté, v roce 1839 přišel na svět Václav, po roce a půl dcera Anna, která se narodila v lednu 1841 a nakonec ještě jeden syn Jan, který se narodil na jaře, v revolučním roce 1848, viz P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 1–19.

38) *Tamtéž*, s. 3, 8.

památkový komisař vídeňské centrální komise. Ale mohlo to být i opačně, že Václav přivedl k této činnosti Jana.³⁹⁾

Přátelský vztah mezi V. Divišem a J. Smolíkem nemohl vzniknout v Pardubicích, jelikož Václav Diviš z Pardubic v roce 1860 odjel a vrátil se až roku 1876, tedy v době, kdy byl Josef Smolík už v Praze. Jejich první dopisy jsou z roku 1875, to znamená v době, kdy Josef Smolík působil v Praze a Václav Diviš v Třebíči.

Je velice pravděpodobné, že k sobě našli cestu prostřednictvím Divišova bratra Jana, rovněž nadšeného historika, jež vyučoval na pardubické reálce ve stejném období jako Josef Smolík.⁴⁰⁾ V prvních dopisech adresovaných Václavu Divišovi Smolík píše o bratru Janovi, což nám potvrzuje, že užší kontakty mezi nimi existovaly. Jedním z nich byl dopis z března 1876: „... *Právě jsem dostal od p. bratra z Pardubic mimo jiné též opis artikulů atd. poctivého pořádku ševcovského města Třebíče.*“⁴¹⁾

Dá se říci, že V. Diviš informoval J. Smolíka o zajímavých předmětech, se kterými se setkal, ať už to byly mince, nejruznější listiny či pečetě. Smolík danou věc blíže prohlédl a poučil Divíše, oč se nejspíše jedná, a nezapomněl mu téměř vždy dát radu, jaké artefakty obdobného typu jsou nejvýznamnější. Co se týká odborných znalostí a zkušeností v oboru, byl J. Smolík Divišovým učitelem. Díky němu se uznávaný a respektovaný V. Diviš stal archeologem. Dopis z dubna 1876 jednu z takových rad dokumentuje: „... *jsem toho dobře zkušen a radím Vám, aby jste za mince z doby Ferdinanda II. a jeho následovníků, tedy od roku 1621 až na náš věk neplatili za kteroukolivěk minci více nežli má skutečné ceny v stříbře, kdy za tolar Ferdinanda II. z roku 1622 nebo 1623 neplatíte nic více nežli 1 zt, 20, poněvadž jest „Kipfr“, tj. špatné stříbro...*“⁴²⁾

39) Východočeské muzeum v Pardubicích, Rkp. F. Svatoně, II. díl, s. 690, inv. č. SI-04/168.

40) Dle informací z Jubilejní zprávy c. k. státní reálky v Pardubicích (1863–1913) působil na škole Jan Diviš od března roku 1871 do září téhož roku a Smolík učil na škole od října 1864 právě také do září roku 1871. Z toho vyplývá, že měli půl rok na to, aby se mohli seznámit a navázat bližší kontakty. Domnívám se tedy, že tato známost přivedla Smolíka k Václavu Divišovi.

41) Literární archiv památníku národního písemnictví v Praze (dále LA PNP), Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dopis Josefa Smolíka adresovaný Václavu Divišovi ze dne 29. 3. 1876 v Praze, přír. č. 15/09, 30/15.

42) LA PNP, Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dopis Josefa Smolíka adresovaný Václavu Divišovi ze dne 28. 4. 1876 v Praze, přír. č. 15/09, 30/15.

V květnu roku 1876 se konala schůze archeologického sboru v Praze, na které se Smolík zmínil o vlasteneckém duchu a památkářském zájmu Václava Diviše. Sbor jeho zásluhy uznal a jednohlasně rozhodl, aby byl zvolen členem Archeologického sboru Musea království českého v Praze (nynější Národní muzeum).⁴³⁾

Od této chvíle V. Diviš podával spolku informace ohledně nálezů historických artefaktů, o památkách, které se mu zdály nějakým způsobem výjimečné nebo o probíhajících pracích souvisejících s nalézáním pozůstatků pravěkého stáří.

Od roku 1875 mezi Václavem Divišem a Josefem Smolíkem probíhala pravidelná korespondence, v některých letech čteněji, v některých méně. Jedině v první polovině 90. let 19. století nenapsal Josef Smolík Divišovi téměř žádný dopis. Domnívám se, že to bylo způsobeno těžkou ránou, kterou Smolík zažil v osobním životě. V roce 1893 zemřel jeho syn Bohuslav na následky zánětu ledvin.

Dalším z profesorů zabývajících se archeologií byl Karel Seydler, který se narodil 14. července 1847 v Žamberku.⁴⁴⁾ Ten navštěvoval přednášky Jana Erazima Vocela, profesora starožitností na pražské univerzitě. J. E. Vocol byl první, kdo roku 1868 sepsal přehled českého pravěku v knize „*Pravěk země české*“. Pro K. Seydlera představoval profesor Vocol vzor, který mu udával směr dalšího pedagogického působení.⁴⁵⁾

V roce 1872 odešel Karel Seydler z Prahy do Pardubic. V regionu popisoval archeologické památky a starožitnosti, získané poznatky dále uveřejňoval v časopisu „*Světozor*“, „*Památkách archeologických*“ či v „*Poslu východních Čech*“.⁴⁶⁾

Z jeho zápisků, jak píše profesor reálky Josef Mrňávek, Seydlerův přítel a kolega, bylo patrné, že si Seydler uložil několik úkolů, které měly navýšit

43) V práci budu toto muzeum označovat jeho nynějším označením, tedy „*Národní muzeum*“.

44) Zemřel celkem mladý na tuberkulózu 14. srpna roku 1883 v Pardubicích, viz Josef SAKAŘ, *Dějiny pardubických škol*, Jubilejní zpráva c. k. státní reálky v Pardubicích 1863–1913, Pardubice 1913, s. 72.

45) Vedle Vocolových přednášek se účastnil výkladů profesora Tomka, Hattaly, Volkmana, Löweho, Vietze, Höflera, Gindelyho, Schulteho, Kelleho, Kvičaly a Disticha; pilně si jejich přednášky poznamenával a semestry ukončoval s výborným prospěchem, viz Josef MRŇÁVEK, *Dr. Karel Václav Seydler*, Výroční zpráva c. k. české vyšší školy reálné v Pardubicích, zpráva 8, 1884, s. 1–11.

46) Vlastimil ZIKMUNDA, *Lidé kolem pardubického muzea*, Zprávy klubu přátel Pardubicka, 1980, č. 12, s. 268–270.

informační hodnotu nalezených starožitností. Obdivoval archeologický spolek Včela Čáslavská a doufal, že i v Pardubicích vznikne podobně odborné uskupení, nebo alespoň centrum, kde by mohla být založena archeologická sbírka. Snažil se o častější kontakt s Archeologickým sborem Národního muzea v Praze. Bohužel mu v úplném uskutečnění těchto myšlenek zabránila postupující tuberkulóza.⁴⁷⁾

Silící zájem o památky přispěl k založení řady muzeí v Čechách. Konečně i v Pardubicích se koncem sedmdesátých let 19. století vytvořily příhodnější podmínky pro založení muzea. Jedním z hlavních iniciátorů byl c. k. okresní komisař Filip Šedivý, přítel tehdy už zesnulého starosty Václava Bubeníka.

Filip Šedivý⁴⁸⁾ se od mládí zajímal o numismatiku a archeologii. V roce 1849 spolupracoval s prvním numismatickým spolkem u nás, Verein für Numismatik in Prag. Filip Šedivý se přistěhoval do Pardubic v roce 1868. Po jeho smrti, v roce 1892, byla jeho numismatická sbírka odkázána pardubickému muzeu.⁴⁹⁾

Současně s formálním vznikem muzea v roce 1880 vznikla také archeologická sbírka.⁵⁰⁾ Sbírka byla spravována kustody, v počátcích Josefem Mrňávkem společně s K. Seydlerem. Karel Seydler byl v archeologii skutečnou autoritou, ale vzhledem ke zhoršujícímu se zdravotnímu stavu se stal kustodem pouze formálně. Skutečnou správu sbírky zastával jeho přítel profesor Mrňávek.⁵¹⁾

Josef Mrňávek se narodil 14. srpna 1852 v Pardubicích.⁵²⁾ Nepůsobil pouze jako kustod archeologické sbírky, spravoval také archiv. V letech 1876 až 1884 působil v Pardubicích na reálce jako asistent a suplující učitel matematiky a fyziky.⁵³⁾ Jeho zásluhou vznikla nadace pro chudé studenty této školy.⁵⁴⁾

47) Josef MRŇÁVEK, *Dr. Karel Václav Seydler*, Pernštýn, roč. 4, 29. 8. 1883, č. 69.

48) Narodil se 30. dubna 1824 v Chlumci nad Cidlinou, v rodině sekretáře hraběte Kinského. Po studiích nastoupil na úřednickou dráhu, nejprve jako kanclista v Polici nad Metují, Novém Bydžově a Berouně a později jako okresní komisař v Pardubicích, viz František ŠEBEK, *Lidé kolem muzea: Filip Šedivý /1824–1992/*, Zprávy klubu přátel Pardubicka, 1981, č. 2, s. 31.

49) F. ŠEBEK, *Šedivý*, s. 31–32.

50) VČM Pardubice Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, Z kroniky spolku, s. 17, inv. č. SI-04/168.

51) *Tamtéž*.

52) J. Mrňávek zemřel 7. prosince 1929, viz *Ředitel Mrňávek pohřben v Pardubicích*, Východočeský republikán, roč. 11, 27. 12. 1929, č. 52, s. 3.

53) Jiří KOTYK, *Josef Mrňávek*, Zprávy klubu přátel Pardubicka, 1990, č. 5–6, s. 125–127.

54) *Tamtéž*.

Ze zprávy o schůzi muzea z 8. ledna 1882 je zřejmé, že už tehdy se dbalo na to, aby nalezený archeologický předmět byl začleněn do sbírky v hlubším kontextu, to znamená, že k němu měly být přiřazeny všechny bližší podrobnosti, aby se tak mohl stát ucelenou historickou památkou.⁵⁵⁾

Roku 1883 začal dobový tisk vyzývat čtenáře k uchovávaní archeologických a historických památek a seznamovat je s odlišnou situací v Německu, ve Francii, v Itálii, v Rusku či v Polsku, kde byly památky, zejména brány a hradby, opěčovávány a restaurovány. V Pernštýnu z roku 1883 se uvádí, že v Čechách raději památky zboříme, aby současný ráz města „nehyzdily“.⁵⁶⁾

K lidem, kteří poukazovali na nezájem společnosti o domácí památky, patřil Václav Lavička.⁵⁷⁾ Václav Lavička se narodil 22. března 1846 v Písku.⁵⁸⁾ Po studiích působil v Pardubicích jako c. k. profesor na vyšší reálné škole.⁵⁹⁾ Roku 1882 nastoupil do funkce kustoda archeologické sbírky. Byl také jedním z členů ve výboru Musejního spolku. Začátkem března roku 1885 na valné hromadě Musejního spolku v Pardubicích přednášel o archeologii coby vědecké disciplíně a sbírkových předmětech patřících pardubickému muzeu. Jeho výklad byl zaznamenán v novinách „Pernštýn“ téhož roku.⁶⁰⁾

Přednáška obsahovala pojednání o prvotních myšlenkách týkajících se shromažďování starožitností v rámci Národního muzea, za něž se vděčí ze-

55) Z městského musea: Schůze výboru, Pernštýn, roč. 3, 11. 1. 1882, č. 3. V první výroční zprávě z roku 1882 se dále uvádí, že sbírky starožitností obsahují 221 kusů, v tomto čísle jsou však započítány i umělecké, technické a národopisné předměty, obrazy a věci obrazné.

56) Je možné, že tento boj za ochranu památek byl způsoben hrozbou, týkající se zboření Zelené brány. Roku 1875 se z komunikačních důvodů uvažovalo právě o zboření. Proti tomuto činu v listopadu 1875 zasáhla dopisem také Ústřední památková komise, viz Pavel THEIN, *Zelená brána, Zelená brána: Sborník ze Zpráv Klubu přátel Pardubicka*, sešit č. 38, 2006, s. 4–9.

57) Václav LAVIČKA, *O archeologii vůbec a jednotlivých předmětech archeologických našeho musea Pardubického*, Pernštýn, roč. 6, 11. 3. 1885, č. 20. Přednáška nemá pouze kritický ráz. Václav Lavička uznává, že lidé si začínají více všimát vlastních památek a vyzdvihuje skutečnost, že i Pardubice mají svoji vlastní archeologickou sbírku. Chce, aby laická veřejnost dokázala poznat cennou pamětihodnost a dokázala s ní správně nakládat. Na konci přednášky vyzdvihuje nejvýznamnější nálezy, které se na Pardubicku do té doby odehrály (hromadný nález z Čepí, Chvojence, nádoba ve tvaru lvička z Rokytna, brakteáty z Lukovny).

58) Zemřel 21. května 1911 v Bohdanči, viz SOKa Pardubice, Fond Archiv města Pardubice, Evidence obyvatel města Pardubice, kart. 633.

59) SOKa Pardubice, Fond Archiv města Pardubice, Evidence obyvatel města Pardubice, kart. 633.

60) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 690, inv. č. SI-04/168.

jména Janu Erazimu Vocelovi, který sepsal roku 1845 první celkové poučení o české archeologii s názvem *Grundzüge der böhmischen Alterthumskunde von Johann Erasmus Wocel*.⁶¹⁾

Václav Lavička šest let (1883–1886) katalogizoval archeologické předměty patřící pardubickému muzeu. Začal rokem založení muzea (1880) a seznamem odborných děl, která se zaměřují na archeologii. Výčet obsahuje zejména německá díla. Jednotlivé položky mají přírůstkové a inventární číslo a popis, včetně akvizičních údajů.⁶²⁾

Krátce po vzniku muzea bylo darovaných předmětů velké množství. Kniha v prvních šesti letech uvádí 215 položek. Po roce 1887 se v soupisu předmětů už nepokračovalo. Autorem několika příspěvů a dodatků u některých položek je zřejmě Ludvík Šnajdr, který také vykonával funkci správce archeologické sbírky. Po Václavu Lavičkovi a před Ludvíkem Šnajdrem měl archeologickou sbírku na starost Václav Diviš,⁶³⁾ a to pouze necelý rok 1886.⁶⁴⁾

Tolik archeologicky zaměřený Václav Diviš spravoval archeologickou sbírku v muzeu až v roce 1886 a to ještě pouze na jeden necelý rok. Můžeme jen spekulovat, proč ho na dva roky vystřídal Ludvík Šnajdr.

Je možné, že v rámci pardubického Musejního spolku panovaly napjaté vztahy. Na vedoucích pozicích mohl být někdo, kdo Divišovi nepřál. Žádný konkrétní důkaz jsem však v tomto směru nenašla. Jediné, co by tomu mohlo nasvědčovat, byl fakt, že mezi Ludvíkem Šnajdrem a Josefem Smolíkem,⁶⁵⁾ vznikl rozpor týkající se existence neolitu. Díky této rozepři nemohl L. Šnajdr psát do Památek archeologických a musel publikovat v Německu.⁶⁶⁾ Dochovaná Šnajdrova korespondence adresovaná Václavu Divišovi je psána v přátelském duchu, žádným konfliktům tedy nenasvědčuje.⁶⁷⁾

61) *Tamtéž*.

62) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, Rukopisný seznam přírůstků archeologických musea v Pardubicích, autorem Václav Lavička.

63) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, Z kroniky spolku, s. 17, inv. č. SI-04/168.

64) V Pospíšilově diplomové práci se o Václavu Divišovi uvádí, že poprvé spravoval archeologickou sbírku pardubického muzea v roce 1888, ale dle Svatoňových rukopisů to bylo o dva roky dříve, roku 1886. V roce 1888 byl kustodem archeologické sbírky Ludvík Šnajdr.

65) S kterým si Václav Diviš několik let psal.

66) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 570.

67) LA PNP, Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dva dopisy od Ludvíka Šnajdra pro Václava Divíše, jeden nedatován, druhý z r. 1902, přír. č. 15/09, 30/15.

Další možností vysvětlující, proč byl ve funkci kustoda archeologické sbírky Václav Diviš vystřídán, mohou být rodinné důvody. V této době mu zemřely dvě dcery. Mohlo toho být na něho příliš. Tím však nechci říct, že by se archeologii nevěnoval. Z roku 1887 je dochováno mnoho dopisů od Josefa Smolíka, ve kterých reaguje na dopisy Václava Divíše a které se archeologie a numismatiky týkají. Je však zvláštní, že rok 1888 žádnou korespondenci nevykazuje.

Ludvík Šnajdr⁶⁸⁾ pozici kustoda vykonával pouze krátkou dobu, v letech 1887 a 1888.⁶⁹⁾ Narodil se 24. listopadu 1839 v Benátkách nad Jizerou.⁷⁰⁾ V letech 1897 až 1901 se zabýval laténskými nálezy z cihelny v Hořenicích. Na tomto nalezišti pracoval s Ludvíkem Domečkou. V roce 1901 publikoval v „*Památkách archeologických*“. Výkopy prováděl také na katastru Jaroměře a Semonic a archeologický materiál sbíral ve Vlčkově a Novém Městě nad Metují.⁷¹⁾ Dále pracoval v archivu Národního muzea a v letech 1880 až 1904 byl konzervátorem Státní památkové péče v severovýchodních Čechách.⁷²⁾

Pardubičtí ho znali zejména jako knihkupce.⁷³⁾ Jeho zájmy byly však širší. Stal se prvním, kdo poznal rozdíl mezi pravěkou a raně středověkou keramikou. Poukazoval na význam nálezových celků, o kterých psal pražské archeologické komisi pod pseudonymem L. Losický.⁷⁴⁾ Bojoval za zachovávání hrobových celků, jelikož je považoval za jediný pramen, který nás může přesně seznámit s prehistorií. Velice se zajímal o všechny nálezy pravěkých památek na českém východě a severovýchodě.⁷⁵⁾

S prvními krůčky pardubického muzea je spojen Václav Diviš, který se angažoval zejména v oblasti archeologie.⁷⁶⁾

Na post správce archeologické sbírky přišel v druhé polovině 80. let (přesně 1886).⁷⁷⁾ Tuto funkci vykonával pouze jeden rok a dle Svatoňových

68) Jan FILIP, *Ludvík Šnajdr – průkopník české vědy archeologické*, in: Z. Nejedlému, Praha 1953, s. 648–652.

69) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, s. 17, Z kroniky spolku, inv. č. SI-04/168.

70) Zemřel 26. června 1913 v Praze, viz K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 570.

71) Aleš FLÍDR, *Dějiny archeologického bádání na Podorlicku*, Orlické hory a Podorlicko 13, 2005, s. 80–81.

72) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 570.

73) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 690, inv. č. SI-04/168. Pravděpodobně prodával své práce, které vydával vlastním nákladem.

74) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 570.

75) *Tamtéž*.

76) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 9.

77) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 690, inv. č. SI-04/168.

záznamů se k ní vrátil až po čtyřech letech, v roce 1891. Od té doby úspěšně vykonával práci kustoda se zaměřením na archeologii soustavně několik let.⁷⁸⁾

Jak jsem již výše zmínila, v kronice spolku od Františka Svatoně je uvedeno, že Václav Diviš začal soustavně spravovat archeologickou sbírku od roku 1891. Tím nám ale vzniká otázka, kdo ji spravoval mezi Ludvíkem Šnajdrem a Václavem Divišem. Tuto informaci v knize nenalezneme, a bohužel ani v archivním fondu Muzejního spolku. Já se však domnívám, že to byl již Václav Diviš, jelikož z dopisů psaných Josefem Smolíkem z roku 1889 vyplývá, že právě V. Diviš měl na starost archeologickou sbírku pardubického muzea. Dne 4. června 1889 Josef Smolík píše: „*Račte přijeti upřímné díky za přátelskou ochotu, jakou jste mně posledně veškeré přírůstky musea Pardubického zejména však svou vlastní pílí a přičinlivostí vydobyté starožitnosti Ředické ukázati ráčil.*“⁷⁹⁾

Další dopis psaný Josefem Smolíkem vypovídá o spravování sbírky V. Divišem. List je z července 1889 a zní takto: „*Dar, který jste sbírkám musejním z pohřebiště Ředického jménem musea Pardubického – ačkoli sám přední a největší o výzkum ten zásluhu máte – zaslal, mluví sám za sebe. Nemohu jinak, nežli velectěné správě musea Pardubického zejména pak Vám vyjádřiti nějpřimnější díky.*“⁸⁰⁾

Roku 1882 byly v obci Čepi nalezeny bronzové předměty, které tvořily dvě velké spony a 29 mírně otevřených náramků kruhového nebo elipsového průřezu. Nálezová situace byla roku 1881 popsána Václavem Divišem,⁸¹⁾ který artefakty roku 1882 zaslal Josefu Smolíkovi do Prahy. Ten je v dopisu ze září 1882 adresovaném Václavu Divišovi popisuje takto: „*Celé provedení náramků a ozdobných na nich čárek prozrazuje výrobu „en masse“, tedy fabričnost, rovněž kotouče obrovské spony jsou „fortelně“ svinuty, ony se z téhož silného drátu v jediném kuse čtyři tvary způsobily, z nichž tvar průřezu nemá jiného účele, než aby další úhlopříčná a – b vyplnila velmi šikovně větší místo, tak aby celá vypuklina stala se širší. Bohužel, že nejen spona sama jest půlena, nýbrž že celý prostředek ulomené plochy uchází.*“⁸²⁾

78) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 131.

79) LA PNP, Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dopis od Josefa Smolíka adresovaný Václavu Divišovi ze dne 4. června 1889, přír. č. 15/09, 30/15.

80) *Tamtéž*, dopis od Josefa Smolíka adresovaný Václavu Divišovi ze dne 18. července 1889.

81) Václav DIVIŠ, *Hromadný nález bronzů u Čepů*, Památky archeologické 12, 1884, s. 142–143.

82) LA PNP, Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dopis od Josefa Smolíka adresovaný Václavu Divišovi ze dne 12. září 1882, přír. č. 15/09, 30/15.

Hromadný nález z Čepí nakonec skončil v pardubickém muzeu.⁸³⁾ To, že měly předměty obrovskou hodnotu, potvrzuje návrh profesora Smolíka, aby otevřené bronzové náramky s určitými vyrytými ornamenty byly nazývány „náramky čepské“ a obrovské spony s velkými kotouči a prostřední malou deskou dvojího tvaru „spony čepské“.⁸⁴⁾

V první polovině osmdesátých let se Václav Diviš intenzivně zabýval pohřebištěm lidu popelnicových polí v Dražkovicích, kde bylo nalezeno kromě žárových pohřbů i několik kostrových hrobů. Sám Josef Smolík chtěl být přítomen u vykopávek právě v Dražkovicích. V květnu 1885 o tom informoval Václava Divíše takto: „*Nemalou radost mám z velikých úspěchů, jakých jste docílil na pohřebišti u Dražkovic. Rád bych se byl k Vám podíval, avšak na delší čas nežli na jediný den nemohu, a poněvadž bych rád byl alespoň při jednom hrobě přítomen, odložil jsem příchod asi na 14. t. m. – jestli tam ještě něco zbude.*“⁸⁵⁾

Už v dřívějších letech byly v Dražkovicích nalézány stopy dávné lidské činnosti. S prvními výsledky, které z kopání přicházely, však Václav Diviš příliš spokojen nebyl. Na povrch vycházely pouze zlomky keramiky a zbytky lidských ostatků. Teprve po několikáté návštěvě se narazilo na celý neporušený hrob s ostatky muže, který nejspíš zemřel mezi pětaticátým až čtyřicátým rokem života. Součástí kostrového hrobu byl železný meč. Všechny poznatky a nálezové okolnosti si Václav Diviš pečlivě zaznamenával a posléze je uveřejňoval.⁸⁶⁾

Díky tomuto objevu stoupla naděje na další možný výskyt hrobů. Tato domněnka se posléze potvrdila. Bylo nalezeno několik dalších hrobů. Množství artefaktů se nacházelo v mělké části pod povrchem, a tak popelnice a ostatní předměty trpěly, zejména orbou. Zjistilo se, že velké popelnice obsahovaly další nádoby. Šlo o šálečky, osudí atd. Zbytek hrobu byl vyplněn pískem, popelem, zbytkem nespálených kostí a bronzovými předměty.⁸⁷⁾

Roku 1886 Václav Diviš provedl několikadenní průzkum hradiště na Práčově u Nasavrk (okres Chrudim). Václav Diviš si najal několik dělníků

83) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 5; Olga KYTLICOVÁ, *Jungbronzezeitliche Hortfunde in Böhmen*, Prähistorische Bronzefunde Abt. XX/12, Stuttgart 2007, s. 256, Taf. 178:B/1–2, 179/A:3–24.

84) V. LAVIČKA, *O archeologii*, roč. 6, 11. 3. 1885, č. 20.

85) LA PNP, Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dopis Smolíka Divišovi z 2. května 1885, přír. č. 15/09, 30/15.

86) Václav DIVIŠ, *Řadové hroby u Dražkovic*, Památky archeologické 12, 1884, s. 474–475.

87) *Tamtéž*.

na průzkum lokality. Byly nalezeny bronzové předměty a zlomky keramických nádob.⁸⁸⁾ Průběžně sledoval i další lokality, například Třibřichy (1888 1890, 1891, 1894, 1898, 1899, 1901)⁸⁹⁾ či Bylany na Chrudimsku (1886, 1889, 1898).⁹⁰⁾

Roku 1883 byla zkoumána lokalita v Ředvicích u Holic na vrchu Hořánka.⁹¹⁾ Předcházející objevy dávaly naději na další.⁹²⁾ Václav Diviš se začal o místo zajímat roku 1889 a provedl rozsáhlejší úspěšný výzkum. Objevil pohřebiště, z kterého zajistil 260 nádob a několik bronzových předmětů.⁹³⁾

Roku 1885 Václav Diviš zkoumal pohřebiště mezi Svítkovem a Pardubicemi a napsal článek o nálezu laténských mlýnských kamenů objevených na Kunětické hoře.⁹⁴⁾ O těchto ručních mlýnech psal také Josefu Smolíkov. Odpověď Josefa Smolíka z května 1889 Václavu Divišovi zní následovně: „*Děkuji za zprávu o ručních mlýnech z Hory Kunětické; na všechen způsob prosím, abyste pro naše museum alespoň dva páry zachovati ráčil, třeba jeden nedodělaný. Zpráva přijde do 10. sešitu „Památek“, poněvadž 9. seš. už vysázen a tyto dni vyjde.*“⁹⁵⁾

Kromě Václava Divíše se snažili zachraňovat památky na Pardubicku i další lidé, jedním z nich byl například František Hyhlík, narozený 6. prosince 1860.⁹⁶⁾ Roku 1883 našel „pohanské pohřebiště“ v Jezbořicích. Když pokládal odvodňovací trubky na svém pozemku, přišel na značně poškozené popelnice.⁹⁷⁾

88) Václav DIVIŠ, *Pračov, staré hradiště*, Památky archeologické 14, 1889, s. 45–50.

89) Z Třibřich získal řadu nálezů, ale nenapsal o nich žádné ucelenější pojednání, viz P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 6.

90) *Tamtéž*.

91) Tento vrcholek se nachází v 30 metrech nad okolní nížinou od Ředvic směrem k Dašicím a je složen z několika pahrbků, viz Václav DIVIŠ, *Nekropole ředická na Hořánkách*, Památky archeologické 15, 1890, s. 35–42.

92) První předměty na Hořánkách byly objeveny při výkopu hlubší cesty rolníkem Došelem. Narazil na hrnce a střepy, viz *Pohanské pohřebiště*, Pernštýn, roč. 4, 7. 4. 1883, č. 28.

93) V. DIVIŠ, *Nekropole ředická*, s. 35–42.

94) Václav DIVIŠ, *Starobylá dílna ručních mlýnků na Hoře Kunětické*, Český lid 2, 1893, s. 708–711.

95) LAPNP, Osobní fond Václava Divíše Čistického ze Šerlinku (1839–1934), dopis od Josefa Smolíka ze dne 1. května 1889 v Praze, přír. č. 15/09, 30/15.

96) Zemřel v devadesáti letech 25. února 1950, viz SOKA Pardubice, Kartotéka osobností: Ing. František Hyhlík.

97) *Pohanské pohřebiště v Jezbořicích*, Pernštýn, roč. 5, 26. 3. 1884, č. 25. Blízko jeho mlýna se našla bronzová soška andělíčka. Andělíček byl okřídlený, stojící na úzkém profilovaném podstavci v dlouhé, řasnaté a u kyčle

Dalším významným nálezem z tohoto období byla litá bronzová nádoba v podobě lva (aquamanile), která byla objevena v jarních měsících roku 1884 v Rokytně. Při kopání písku byly odkryty mělké základy dřevěných, ohněm sežehnutých objektů. V tomto místě se našly zbytky paleobotanického materiálu, jako byl upražený hrách a nejrůznější druhy obilí. Mezi tím byly objeveny také střípky keramických nádob, železné a bronzové předměty.⁹⁸⁾ Nalezené artefakty z Rokytna byly převezeny do pardubického muzea. Za zmínku stojí hlavně bronzové předměty. Jednalo se o schránku na hostie, kaditelnici, patenu a aquamanile.⁹⁹⁾

Ten samý rok objevil rolník Navrátil hromadný nález v obci Chvojenec (okres Pardubice). Předměty odkryl při příležitosti trubkování svého pole v hloubce osmdesát centimetrů. Hromadný nález obsahoval bronzové předměty, mezi kterými byla sekerka s tulejí s ouškem na okraji, mírně zahnutý bronzový srpek a čtyři náramky. Dva náramky byly vcelku, jeden byl rozlomen na dvě části a z třetího se našla pouze polovina. Artefakty jsou uloženy v pardubickém muzeu.¹⁰⁰⁾

V osmdesátých letech 19. století získávalo pardubické muzeum velké množství archeologického materiálu z oblasti Osic (okres Hradec Králové) díky učiteli Antonínu Slugovi, který se narodil 21. dubna 1862 ve Slatiňanech.¹⁰¹⁾

Například v červenci roku 1888 věnoval pardubickému muzeu velké množství předmětů ze třech různých míst. Prvním bylo osické žárové pohře-

přepásané říze, v poloze pokleku s rukama sepjatýma na prsou. Sošku bychom mohli datovat do 11. století. Tu roku 1889 věnoval pardubickému muzeu, viz Václav DIVIŠ, *Bronzy středověké z Jestbořic a Jesenčan*, Památky archeologické 28, 1916, s. 33, obr. 14:1.

98) *Nález středověkých předmětů*, Pernštýn, roč. 5, 26. 3. 1884, č. 25. Lvičku schází polovička obou předních noh, celá zadní levá noha, část ohonu a spodek břicha. I přesto je to velice cenná památka. Spolu s touto nádobkou se v místě našel například těžký hrot kopí, tři kusy čepele mečů, podkova, tříčlánek řetízky (možno z husitských cepů), šipka, velký kuchyňský nůž, bronzová schránka na kosti.

99) Václav DIVIŠ, *Zlomky kostelních předmětův románských z Rokytna*, Památky archeologické 19, 1901, s. 576–579; Týž, *Nález středověkých předmětů*, Pernštýn, roč. 5, 26. 3. 1884, č. 25.

100) *Nález bronzů*, Pernštýn, roč. 5, 9. 4. 1884, č. 29; SOKA Pardubice, fond Obecní úřad Chvojenec, Pamětní kniha obce Chvojenec, s. 97, SK 288, č. př. 108/94; Václav DIVIŠ, *Nález bronzových předmětů ve Chvojenci Nízkém*, Památky archeologické 12, 1884, s. 430–431; O. KYTLICOVÁ, *Hortfunde*, s. 259, Taf. 177/E:1–6.

101) SOKA Pardubice, fond Okresní školní výbor Pardubice (OŠV), Matrika N–Z, č. 29.

biště,¹⁰²⁾ z něhož daroval bronzové jehlice, náušnice, ornamentované malé osudí bez oušek, rozbitou popelníčku, několik střípků z různých popelnic. Z malé obce Osičky přinesl středověký hrneček s částečnou glazurou, baňatou nádobku s úzkým otvorem a se staženým hrdélkem hrubého povrchu bez výzdoby, dále dvě rozbité pokličky.¹⁰³⁾

Antonín Sluga daroval další předměty z osického okolí: kamenné nástroje z ruly břidlice, hrudce, žuly, čtyřhranné kladívko, sekeromlat s otvorem, dva celé mlaty, úlomek a polovinu mlatu, dláto, „sošku řecké bohyně z litého železa“, mosazný prsten s vyrytým koníčkem. Následující desetiletí (1880–1890) muzeum získalo další předměty výhradně z Osic a nejbližšího okolí.¹⁰⁴⁾

V letech 1891–1895 probíhala celonárodní příprava na Národopisnou výstavu československou.¹⁰⁵⁾ Výstava byla otevřena 15. května 1895 a trvala do konce října téhož roku.¹⁰⁶⁾

Ve struktuře orgánů připravujících národopisnou výstavu byl archeologický výbor. Jeho členem za Pardubicko byl v letech 1894 a 1895 Václav Diviš.¹⁰⁷⁾ Na Národopisnou výstavu bylo z pardubické archeologické sbírky zasláno do Prahy 92 popelnic, 11 krabic s nálezy a 78 kamenných nástrojů.¹⁰⁸⁾ Tyto předměty bylo třeba po skončení národopisné výstavy někam uložit, což vyžadovalo volné prostory.¹⁰⁹⁾ Nově vzniklá národopisná sbírka zabírala na pardubickém zámku tři velké místnosti.¹¹⁰⁾

Národopisná výstava zasáhla téměř každou obec v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Jinak tomu nebylo ani na Pardubicku. Tato akce dala impuls ke vzniku nových muzeí. V Přelouči vznikl na příkaz Prahy krajinský výstavní odbor. Přeloučské okresní zastupitelstvo vyzvalo v lednu 1892 Jana Vincence Divíše, aby se založení odboru ujal.¹¹¹⁾

Nejprve byla v Přelouči uspořádána národopisná výstavka, slavnostně otevřená 23. července 1893. Výstava vzbudila obrovské nadšení a podnítila

102) Václav DIVIŠ, *Řadové hroby s kostrami a žárové hroby v Osicích*, Český lid 1, 1892, s. 62–64.

103) VČM Pardubice, Rukopisný seznam přírůstkový I, Počet přijatých předmětů do archeologické sbírky pardubického muzea (1880 až 1890).

104) *Tamtéž*.

105) SOKA Pardubice, Fond Městského museum Dašic, Korespondence – dopis z Národopisné výstavy československé v Praze ze dne 22. června 1894, kart. 1.

106) *Tamtéž*.

107) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 7.

108) VČM Pardubice Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 691, inv. č. SI-04/168.

109) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, Z kroniky spolku, s. 268, inv. č. SI-04/168.

110) *Musejní spolek pardubický*, Pernštýn, roč. 3, 11. 2. 1897, č. 3.

111) Jan DIVIŠ, *Vznik musejních sbírek města Přelouče*, Věstník Musejního spolku v Přelouči, 1923, s. 17–23.

občany ke sběratelské aktivitě, jež vyústila v odeslání sesbíraného materiálu na Národopisnou výstavu československou.¹¹²⁾

Když ale pražská výstava skončila a sbírkové předměty se vrátily zpět do Přelouče, vlastníci si je z velké části rozebrali. Nastřádaná sbírka se tím ztenčila na minimum. Něco se podařilo zachránit odkoupením či darem, ale to byl pouze zlomek z původního nashromážděného bohatství.¹¹³⁾

Základy k založení sbírky však položeny byly, a tak byl nakonec roku 1903 v Přelouči muzejní spolek zřízen. Jeho úkolem měla být správa alespoň zbytku předmětů, které se navrátily z Prahy, a rozvoj sbírkotvorné činnosti.¹¹⁴⁾

Podobným způsobem vznikl muzejní spolek v Dašicích, v obci ležící 10 km východně od Pardubic. Dašický spolek byl založen roku 1894 z podnětu lesního správce Josefa Horníka,¹¹⁵⁾ tamního rodáka. Obyvatelé Dašic měli k ochraně památek blízko, jelikož se v jejich obci nacházelo velké množství archeologických nálezů. Není se tedy čemu divit, že jeden z občanů města se tím pádem snažil o založení spolku, který by ochranu předmětů zaručoval. I zde probíhaly aktivity, které měly být přínosné výstavě v Praze.¹¹⁶⁾

Z Dašic pocházel farář Josef Nechvíle.¹¹⁷⁾ Přispíval do časopisů „*Method*“, „*Památek archeologických a místopisných*“, časopisu „*Pernštýn*“ atd.¹¹⁸⁾

Jeho zájem o dějiny se plně rozvinul, když nastoupil na místo kaplana v Dašicích, kde začal shromažďovat archeologické a místopisné zprávy z okolí. Postupně se jeho bádání rozšířilo na celé Čechy. Zabýval se historií měst, městeček a vesnic.¹¹⁹⁾ Popisoval hlavně kostely, kaple a zvonice. Svě archeologické a místopisné poznámky psal zejména na volné listy, které

112) *Tamtéž*.

113) *Tamtéž*.

114) *Tamtéž*.

115) Josef Horník se narodil v roce 1835 a zemřel v roce 1909. Vystudoval zemědělství a chemii na pražské polytechnice, pak absolvoval horní a lesní akademii Banské Štiavnici. Působil jako lesnický spisovatel a novinář. Tento muž byl také vynálezce. Vynalezl patentovaný lesní secí stroj a školkovací stroj, viz Jitka HEMELÍKOVÁ, *Mechanizace v lesnictví*, Lesu zdar 3, 2009, s. 11–12. K městskému muzeu v Dašicích viz článek H. Černé v tomto svazku.

116) SOKA Pardubice, fond Městského muzea Dašice, Pozvání ke schůzím – Zápisník ze dne 29. července 1894, kart. 1.

117) Josef Nechvíle se narodil 6. listopadu 1841 v Cholticích. Šel na studia do Hradce Králové, kde studoval bohosloví. Jeho vysvěcení se konalo roku 1864, pak se stal kaplanem v Dašicích. Roku 1874 byl ustanoven administrátorem a roku 1882 jmenován farářem, viz L. DOMEČKA, *Nechvíle*, s. 80.

118) L. DOMEČKA, *Nechvíle*, s. 80.

119) Vydal pět samostatných monografií, které se zabývají historií Pardubic, Přelouče, Holic, Dašic Sezemic a nejbližších obcí v jejich okolí, viz SOKA Pardubice, fond Pozůstalost Josefa Nechvíle faráře v Dašicích 1864–1899, Holice, 1962, s. 1.

většinou nedatoval.¹²⁰⁾ Řadíme je do desetiletí 1883 až 1893. Výjimku tvoří tři malé knížky nazvané „*Drobnosti archeologické*“ z let 1880 až 1885.¹²¹⁾

Podobné zájmy měl i jeho nevlastní bratr František Nechvíle, který se narodil o sedm let později 28. listopadu 1848 ve Stojicích.¹²²⁾ Jeho rukopisy se týkají zejména historie Choltic, choltického panství a historie Heřmanova Městce. Zápisky obsahují soubor kreseb a plánů nejrůznějších objektů i archeologických předmětů. Roku 1871 vydal vlastním nákladem monografii „*Chotice. Městys a bývalé panství na Chrudimsku*“. Publikoval řadu článků do několika časopisů.¹²³⁾

I obec Sezemice shromažďovala památky pro Národopisnou sbírku. Tímto úkolem byl pověřen Josef Nešpor.¹²⁴⁾ V roce 1890 nastoupil jako učitel do obecní školy v Sezemicích, kde se roku 1920 stal ředitelem.¹²⁵⁾ Jako kronikář zaznamenal nejdůležitější archeologické objevy v Sezemicích a v okolí.¹²⁶⁾ Jedním z místních lokalit je například „pohanské pohřebiště“ nacházející se přímo v Sezemicích, které bylo objeveno při stavbě školy roku 1897 až 1898. Nalezly se tam zachovalé popelnice, střepy nádob, jehlancovité závaží, tkalcovské závaží z tuhované hlíny a velký pískovcový žernov.¹²⁷⁾

Archeologická činnost Václava Diviše byla na vrcholu začátkem devadesátých let 19. století. Roku 1898 se stal okresním konzervátorem

120) Volné listy, na kterých jsou rukopisy psány, mají různé formáty, viz SOKA Pardubice, fond Pozůstalost Josefa Nechvíle faráře v Dašicích 1864–1899, Holice, 1962, s. 2.

121) SOKA Pardubice, fond Pozůstalost Josefa Nechvíle faráře v Dašicích (1864–1899), kart. 1.

122) Zemřel 9. února 1872 v Cholticích, viz SOKA Pardubice, fond Pozůstalost Josefa Nechvíle faráře v Dašicích 1864–1899, Holice, 1962, s. 2–3.

123) Například do časopisu Světozor, Posel z Budče, Method, Pokrok a Památky archeologické a místopisné, viz SOKA Pardubice, fond Pozůstalost Josefa Nechvíle faráře v Dašicích 1864–1899, Holice, 1962, s. 2–3.

124) Josef Nešpor se narodil v Osíku u Litomyšle dne 13. listopadu 1860. Studoval na reálných školách v Litomyšli a v Hradci Králové. Učil na školách v Ostřešanech, kde působil jako podučitel v 80. letech 19. století, viz SOKA Pardubice, fond OŠV Pardubice, Matrika N–Z, č. 29; SOKA Pardubice, fond Archiv města Sezemice, Chrudimer Memorabilien Buch des Sezemitzer Magistrates vom Jahre 1848, s. 447.

125) SOKA Pardubice, fond OŠV Pardubice, Matrika N–Z, č. 29; SOKA Pardubice, fond Archiv města Sezemice, Memorabilien Buch des Sezemitzer Magistrates vom Jahre 1848, s. 447.

126) SOKA Pardubice, fond Archiv města Sezemice, Memorabilien Buch des Sezemitzer Magistrates vom Jahre 1848, s. 518–520.

127) *Tamtéž*.

a členem komise usilující o záchranu hradu na Kunětické hoře. Zapojil se do ochrany dalších památek, například kostelů v Pardubičkách a Kuněticích.¹²⁸⁾

Na levém břehu Labe u Pardubic, při stavbě rafinerie na petrolej firmy D. Fanto, bylo objeveno žárové pohřebiště.¹²⁹⁾ Dělníci tam roku 1889 našli místa s popelem a se střípky. Václav Diviš žádal o povolení k archeologickému průzkumu. Díky tomu bylo odkryto několik netknutých žárových hrobů, jež obsahovaly nejrůznější předměty: koflíky, mísy, okříny, náramky, jehlice a popelnice.¹³⁰⁾

Václav Diviš nechal prozkoumat i okolí, ale už bez výsledku. Lze se tedy domnívat, že prozkoumané pohřebiště bylo pouze jakýmsi zbytkem velké nekropole lužické kultury. Dohromady bylo zachráněno a posláno do pardubického muzea třicet nádob, velké množství střepů a něco málo bronzových milodarů.¹³¹⁾

Na konci devadesátých let 19. století došlo pravděpodobně k určitým neshodám mezi Václavem Divišem a některými dalšími členy výboru pardubického Muzejního spolku. Ty vyústily v roce 1895 v Divišově rezignaci na členství ve výboru. Roku 1898 V. Diviš dokonce nepřijal ani post předsedy archeologické komise.¹³²⁾

Poměry se však brzy zklidnily, protože roku 1900 Diviš archeologickou sbírku prakticky a přehledně upravil, a tím zajistil lepší přístupnost veřejnosti. Jednalo se o nejrůznější archeologické předměty, jako jsou kamenné nástroje (sekerky, mlaty), bronzové předměty (náramky, spony, jehlice), hromadné nálezy, nejrůznější šípky, ostruhy, hroty, udidla, železné klíčky a samozřejmě keramické nádoby, pocházející z různých žárových i kosterních pohřebišť.¹³³⁾

128) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 7.

129) Na místě se dříve nacházelo pole a borový lesík, viz Václav DIVIŠ, *Žárové pohřebiště na západní straně Pardubic*, *Památky archeologické* 33, 1922, s. 332.

130) V. DIVIŠ, *Žárové pohřebiště*, s. 332; Vít VOKOLEK, *Gräberfelder der Lausitzer Kultur in Ostböhmen – I*, in: *Fontes archaeologici pragenses* 27, Pragae 2003, s. 248–249.

131) Dva předměty se dostaly do majetku ředitele závodu p. Veita, jednalo se o velkou nádobu o dvou ouškách a jednu popelnici, viz V. DIVIŠ, *Žárové pohřebiště*, s. 332.

132) Ani v osobním životě to v těchto letech neměl jednoduché. Roku 1877 mu zemřela dvouletá dcera Johanka. V první polovině 80. let se mu narodilo dosti dětí, ale hodně z nich zemřelo v raném věku. Jeho matka zemřela v srpnu 1898 v 88 letech, viz V. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 8.

133) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 691, inv. č. SI-04/168.

Roku 1900 Diviš ohledal společně s geologem, paleontologem a archeologem Janem Nepomukem Woldřichem¹³⁴⁾ kostru pleistocenního nosorožce, která byla nalezena v Blatě. Vzácný nález byl nejprve nabídnut pardubickému muzeu, to ho však postoupilo pražskému Národnímu muzeu. Spolu s kostrou se zde našly ještě kosti a zuby pleistocenního koně, a další kosti nosorožce a mamuta.¹³⁵⁾

Václav Diviš se na počátku 20. století postupně přestal aktivní archeologií v terénu zabývat, spíše katalogizoval jednotlivé archeologické předměty, sledoval řadu archeologicky zajímavých míst a psal články týkající se historie. Svou práci zaměřoval hlavně na ochranu Kunětické hory.¹³⁶⁾ Muzejnímu spolku předložil významný návrh, ve kterém žádal, aby všechny nálezy byly fotografovány.¹³⁷⁾

S prvními roky nového století přicházely další objevy, náhodné i cílené. Učitel A. Sluga v roce 1901 našel dvouramenný bronzový mlat v Kuněticích před školou. Existovala domněnka, že se nejedná o jediný vzácný předmět, který v těchto místech ležel. Objevena byla ale jen mělká vrstva tmavošedé prsti, uhlím a popelem prosycená a několik střípků hladkých hliněných nádob. Obdobný bronzový mlat jako v Kuněticích byl nalezen už v bechyňských mohylách u Řepce na Bechyňsku profesorem Josefem Ladislavem Pičem.¹³⁸⁾

Josef Ladislav Pič¹³⁹⁾ přijel z Prahy roku 1901 do Dašic. Jeho zájem se soustředil na pole pana Prokeše, kde se při kopání písku objevilo žárové pohřebiště. O tomto místě se vedly diskuze, zda není starší než u Platěnic. Na jaře pod vedením profesora J. L. Piče probíhaly v Dašicích výkopy, ale bez výsledků.¹⁴⁰⁾

V následujícím roce byly v Ostřetině při kladení odvodňovacích trubek nalezeny zlaté, do sebe spletané závitky, které tvořily kotoučový řetízek.

134) Jan Nepomuk Woldřich se narodil 15. června 1834, byl profesorem na Univerzitě Karlově viz SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 640–642.

135) František ŠEBEK a kol., *Dějiny Pardubic*, Pardubice 1990, s. 13; František ROSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko*, díl I, Přírodní poměry, Pardubice 1903, s. 60–61.

136) Václav DIVIŠ, *Památky Pardubic a okolí*, Pardubice 1917, s. 154–156.

137) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 9.

138) Václav DIVIŠ, *Dvouramenný, bronzový mlat*, *Památky archeologické* 19, 1901, s. 583–584.

139) Josef Ladislav Pič se narodil 19. ledna 1847 poblíž Mšena u Mělníka, viz K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 438–440.

140) SOKA Pardubice, fond Městského museum Dašice, Jednatelské zprávy – jednatelská zpráva z roku 1901, kart. 1.

Dělníci část svitků rozebrali. Dva kusy se podařilo koupit pardubickému muzeu, zbytek byl rozprodán.¹⁴¹⁾

V roce 1905 v obci Lžovice (okres Kolín) byl zaznamenán hromadný nález bronzů.¹⁴²⁾ Až na pár poškozených kusů připadl celý objev pardubickému muzeu.¹⁴³⁾ O šest let později, roku 1911, byl čeledínem, který ryl záhony, odkryt nález bronzových předmětů.¹⁴⁴⁾

V místech tvrziště Štěpánov, v Přelouči, se našlo několik středověkých artefaktů, jako jsou ostruhy, třmen, hroty šípů, sekyrka, gotická cínová konvice, nepolévané kachle pálené z cihlářské žlutky. Některé z nálezů byly umístěny v choltických zámeckých sbírkách.¹⁴⁵⁾

V roce 1910 bylo objeveno žárové pohřebiště v Srchu (okres Pardubice).¹⁴⁶⁾ S nalezištěm v Srchu vznikl problém ohledně vyvážení nalezených předmětů mimo pardubický okres. Obec Srch totiž leží na hranici okresu Pardubice a Hradec Králové. Nalezené předměty byly odvezeny do hradeckého muzea. Jednalo se o objev „popelnic“. Na prokopávaném pozemku patřícímu panu Baladovi se objevili cizí muži, kteří nepatřili k pardubickému muzeu. Tito muži žádali majitele pozemku o svolení ke kopání a ten souhlasil. Nejspíš se jednalo o úředníky železniční dráhy z Hradce Králové. Předměty, které tím získali, odvezli. To se samozřejmě nelíbilo pardubickému muzeu, které stálo o získání památek nalezených ve svém

141) Václav DIVIŠ, *Nález svitků ze zlatého drátu v katastru Ostrétinském u Holic*, Památky archeologické 20, 1903, s. 72–73.

142) Nebylo to poprvé, co se v obci Lžovice našly archeologické nálezy. Bronzové předměty byly v Lžovicích nalézány již dávno před rokem 1878. Jednalo se různé nádoby, malé sekerky, dlátka, jehlice, náramky, hroty kopí, drátky, keramika lužického typu. V letech 1878 až 1880 v obci Lžovice kopal Morstadt a A. Šolta. Jejich finančně nákladná práce přinesla ovoce pouze Zemskému muzeu. Roku 1880 zde byl náhodou objeven poklad 80 bronzových náramků, které byly převážně převezeny do Uher. O depoty tam nebyla nouze. Roku 1892 se našly zlaté šperky, darované Zemskému muzeu. O pět let později se na tom samém místě objevil bronzový poklad, za další rok bronzová nádoba. Na konci prvního desetiletí 19. století se na valné hromadě pardubického muzea odsouhlasil odkup nálezu 60 kusů lžovických bronzů, za 200 korun. Sbírka se opět rozrostla o nové kousky, viz VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 692, inv. č. SI-04/168.

143) O jeho odkupu rozhodovala valná hromada na konci prvního desetiletí 19. století.

144) Václav DIVIŠ, *Sklad bronzů na vršku lžovickém*, Památky archeologické 26, 1914, s. 8–10.

145) Jan DIVIŠ, *Tvrziště Štěpánov*, Věstník musejního spolku v Přelouči, 1923, s. 38–41.

146) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 692, inv. č. SI-04/168.

obvodě.¹⁴⁷⁾ Rozhodlo se tedy, že bude jednáno s majitelem pozemku o dalším kopání, které měl realizovat pouze pardubický Muzejní spolek. Díky těmto krokům by se mělo zaručit právo k výkopům.¹⁴⁸⁾

Otázka týkající se vyvážení předmětů mimo pardubický okres se řešila i v dalších letech, a to v roce 1913. Okresní výbor vydal zákaz libovolného vykořisťování objevených nálezů všem obcím okresu. Starostové měli za povinnost hlásit nálezy okresu a spolku.¹⁴⁹⁾

V letních měsících 1912 se znovu kopalo v Kuněticích, kde byly objeveny žárové hroby lužické kultury.¹⁵⁰⁾ Vykopávky probíhaly déle a dozor nad nimi měl zemský laborant pravěkého oddělení Národního muzea Václav Landa na pokyn tehdejšího správce tohoto oddělení dr. Václava Fabiána.¹⁵¹⁾ Objevený materiál získalo do svých sbírek Národní muzeum.¹⁵²⁾

Při dobývání rašeliny v Libišanech roku 1913 byly nalezeny kameny zvláštních tvarů, střepy zdobených nádob, dřevěné uhlí, pazourky, nožiky, sekery a další předměty. Pravděpodobně se jednalo o sídliště s nákolními stavbami.¹⁵³⁾ Obydlí se stavěla na dřevěných plošinách nad terénem, většinou šlo o stavby v pobřežním pásmu těsně na okraji vody.¹⁵⁴⁾

O Libišany se zajímal učitel František Půlpán,¹⁵⁵⁾ který kopání rašeliny u Libišan sledoval už delší dobu.¹⁵⁶⁾ Sám zachránil několik pravěkých

147) *Tamtéž*, s. 693.

148) *Tamtéž*, s. 694.

149) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 693, inv. č. SI-04/168.

150) Václav KOŠTÁL, *Žárové pole typu lužického u Kunětic*, Památky archeologické 25, 1913, s. 79–82; V. VOKOLEK, *Gräberfelder*, s. 141 ad.

151) VČM Pardubice, Rukopisné Drobné zprávy od Václava Diviše, s. 12, nepublikováno, RKP 7/4.

152) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 694, inv. č. SI-04/168.

153) František PŮLPÁN, *Kolové stavby v Libišanech*, Krajem Perštýnův, roč. 4, Pardubice, 1924, s. 141–142.

154) Karel SKLENÁŘ a kol., *Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha 2002, s. 224.

155) František Půlpán se narodil v Libišanech dne 12. července 1873. Svá studia absolvoval v Hradci Králové. Jako podučitel působil nejprve v Srchu, dále pak jako učitel ve Velinách, Libišanech, ve Vysoké nad Labem a nakonec v obci Čeperka, kde vykonával funkci řídícího učitele. SOKA Pardubice, fond OŠV, Matrika N–Z, č. 29.

156) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 471. Ve slovníku Karla Sklenáře je psáno, že Fr. Půlpán sledoval rašeliny v Libišanech již od roku 1880, ale Fr. Půlpán se narodil 12. července 1873 (dle Matriky OŠV, uložené v SOKA Pardubice). Tudíž je toto datum málo pravděpodobné. Jelikož informace o roku 1880 ve slovníku K. Sklenáře je ze zápisu B. Svobody (z r. 1937) a pochází přímo od

a středověkých předmětů, dokumentoval kůly nacházející se v rašelině. Nálezy z jeho sbírek jsou v současné době uloženy v Národním muzeu v Praze a ve Východočeském muzeu v Pardubicích.¹⁵⁷⁾

V Srchu, na místě lužického pohřebiště, které bylo objeveno roku 1910,¹⁵⁸⁾ kopal o dva roky později, roku 1912, A. Imlauf z Hradce Králové. V tamní hlinitopísčité půdě našel víc různých nádob a minimálně čtyři hroby.¹⁵⁹⁾ Ještě téhož roku zde uskutečnil nákladem Muzejního spolku v Pardubicích výzkum Jan Eisner, který poskytl prostředky na odkrytí asi dvaadvaceti hrobů v hloubce šedesát až osmdesát centimetrů. Celkově bylo nalezeno kolem pětaticeti hrobů, z nichž deset až dvanáct bylo zcela rozoráno a dalších deset značně poškozeno. Přišlo se asi na čtyři hroby s drobnými a pět hrobů s většími spálenými kůstkami (je možné, že šlo o jámové hroby). Kolem některých se vyskytoval popelový násyp, jiné se nacházely čistě v písku. Mezi těmito objekty se vyskytly tři žároviště se silnou vrstvou bělavého popelu s množstvím černých uhlíků, jedno z nich bylo údajně rozkopáno. Hroby obsahovaly poměrně velké množství artefaktů, nejčastějšími byly okřínky a mísy.¹⁶⁰⁾

Jan Eisner se narodil 26. dubna 1885 v Dolním Bradle u Chrudimi.¹⁶¹⁾ V letech 1903 až 1908 studoval dějepis a zeměpis na pražské Filosofické fakultě Univerzity Karlovy a byl první, kdo obhájil dizertaci z oboru archeologie. Nejprve vyučoval na střední škole v Praze a po dvou letech odešel učit na střední školu do Pardubic. Také působil jako profesor archeologie v Bratislavě a pak v Praze na Univerzitě Karlově. Byl akademikem ČSAV a vůbec jedním z nejpřednějších českých archeologů první poloviny 20. sto-

F. Půplána, dá se tedy předpokládat, že se spletl buď Půlpán sám nebo B. Svoboda při zapisování.

157) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 471.

158) Josef, SAKAŘ, *Žárové hroby u Pardubic*, *Obzor praehistorický* 1, 1910, s. 56; Vít VOKOLEK, *Lužické pohřebiště v Trnově u Pardubic*, *Archeologické rozhledy* 16, 1964, s. 10–19.

159) V prvním hrobu se nacházel okřín přikrytý mísou, ovoidní dvouuchá nádoba a 3 okřínky, v druhém byl nalezen hrnec s osudím dnem vzhůru se zbytky spálených kostí, opodál byl šálek a okřínek, třetí hrob obsahoval dvouuchou ovoidní nádobu se zbytky spálených kostí, dva bronzové náramky, bronzovou jehlici s plochou hlavicí a dva okřínky, čtvrtý hrob byl rozorán, i tak tam byly nalezeny 3 bronzové šipky, viz Vít VOKOLEK, *Pohřebiště lužické kultury v Srchu*, *Východočeský sborník historický* 5, 1996, s. 1–14.

160) František RÖSŮLEK, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko*, díl III, místopis, Pardubice 1909, s. 344; J. SAKAŘ, *Žárové*, s. 56; V. VOKOLEK, *Pohřebiště v Srchu*, s. 1–14.

161) Zemřel 2. května 1967 v Praze, viz K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 156.

letí.¹⁶²⁾ V roce 1912 společně s jednasedmdesátiletým Václavem Divišem vykonával funkci kustoda pardubické archeologické sbírky a téhož roku se ještě vrátil zpět do Prahy.¹⁶³⁾

Před vypuknutím první světové války zaznamenáváme na Pardubicku vliv pražských archeologů. Pohřebiště u Platěnic (okres Pardubice) bylo v prvním desetiletí 20. století zkoumáno profesorem Josefem Ladislavem Píčem. Ten na základě zdejších nálezů vymezil a pojmenoval tuto kulturu jako platěnickou.¹⁶⁴⁾

Údaje z přírůstkových knih ukazují, že desetiletí od roku 1910 až 1920 ve srovnání s ostatními studovanými obdobími vykazuje značný pokles v počtu darů památek do archeologické sbírky. Prudký pokles v tomto časovém úseku je jistě způsoben tím, že v době vypuknutí první světové války byly sbírky uzavřeny.¹⁶⁵⁾

Nicméně se ve válečných letech s jistotou, i když slabou archeologickou činností setkáváme. V období 1914 až 1915 kustodi muzea dostali příležitost bádát ve Starých Jesenčanech při příležitosti zřizování melioračního rybníka, v Nemošicích při stavbě školy, v Pardubicích při úpravě hřbitova, v Dražkovicích při úpravě písku pana Kabrhela a v Mikulovicích.¹⁶⁶⁾

Jak jsem se už zmínila, v roce 1914 se při prohlubování pozemku u Starých Jesenčan našly středověké bronzové předměty: krucifix, klika a rolnička. Byly tam objeveny i další zajímavé artefakty: pazourkový nožík, železná sekyrka, kosti zvířat.¹⁶⁷⁾

V Nemošicích řídící učitel František Potěšil a učitel Josef Chmelík s dalšími kolegy, pedagogy K. Horákem a J. Hlouškem, ohledávali v jarních květnových dnech roku 1914 „pohanské žárové pohřebiště“, které se nacházelo v místech stavby tamní školy. Nalezené nádoby, pazourkové a bronzové předměty byly uloženy ve školním kabinetě v Pardubičkách.¹⁶⁸⁾

162) K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 156–158.

163) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 9.

164) K. SKLENÁŘ a kol., *Encyklopedie*, s. 260; Vít VOKOLEK, *Výcho-
dočeská halšatská pohřebiště*, Pardubice, 1999, s. 6.

165) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, s. 341, Z kroniky spolku, inv. č. SI-04/168.

166) František ROSŮLEK, *Předhistorické památky, objevené v letech
1914–1915*, Musejní spolek v Pardubicích 1915–1916, Pardubice 1916, s. 1.

167) V. DIVIŠ, *Památky Pardubic*, s. 99–100; F. ROSŮLEK, *Předhisto-
rické památky*, s. 2.

168) K. Hloušek byl z Pardubiček, což má nejspíše spojitost s tím, že nale-
zené předměty putovaly do tamní sbírky, viz F. ROSŮLEK, *Předhistorické*, s. 1.

Další velice zajímavou lokalitou v této době byla Hůrka v Pardubicích. V těchto místech bylo odkryto popelnicové pole s pohřbeným dítětem, které prozkoumal architekt Boža Dvořák. V hrobech se našlo několik nádob, většinou charakterizujících „slezský typ“ slezskoplatěnické kultury. Kresebně je zachytil Ing. Jaroslav Rosůlek.¹⁶⁹⁾

Pardubický architekt Boža Dvořák se roku 1915 spolu s F. Rosůlkem odebral do Mikulovic, kde byly pod kostelem v místní cihelně vykopávány nádoby žárových hrobů.¹⁷⁰⁾ Nálezy kostrových hrobů byly známy na území od Dražkovic k mikulovické faře. Jednalo se tedy o bohaté naleziště. Na jaře roku 1915 byl odkryt kostrový hrob (kostra ve skrčené poloze), který však mládež z okolí porušila, a tak se jej nepodařilo zachránit.¹⁷¹⁾

Při dobývání pařezů u jižního konce obce Dolan byl roku 1915 odkryt hromadný nález bronzů. Sklad bronzů se nacházel asi půl metru pod pařezem, obsahoval sekyrku (bronzová sekyrka s tulejkou, tzv. „celt“), kousek beztvaré slitiny a šestadvacet náramků, z nichž bylo šestnáct celých a zbytek v devatenácti zlomcích. Bronzy spočívaly v holé zemi, bez jakéhokoliv obalu. Hromadný nález byl uložen do sbírky dolanské školy, pouze jeden náramek putoval darem do královéhradeckého muzea.¹⁷²⁾

Velká část předmětů, které nabylo muzeum v prvním desetiletí 20. století, byla získána díky regulaci Chrudimky,¹⁷³⁾ a to z výše zmiňovaných lokalit. Mezi nálezci se často objevuje jméno architekta Boži Dvořáka.

Boža Dvořák¹⁷⁴⁾ do roku 1898 působil v Praze, pak se společně s manželkou Emilií Lenlovou odstěhoval do Pardubic. Téhož roku byl jmenován Ústřední komisí pro probádání a zachování památek ve Vídni konzervátorem pro pět východočeských okresů.¹⁷⁵⁾ Od začátku století se

169) *Tamtéž*, s. 2–3.

170) F. ROSŮLEK, *Předhistorické*, s. 3.

171) *Tamtéž*.

172) Václav DIVIŠ, *Sklad bronzů v Dolanech*, Památky archeologické 26, 1914, s. 168.

173) Roku 1897 zahájil pražský inženýr Trojan práce na projektu a samotná regulace Chrudimky se uskutečnila v letech 1907 až 191, viz Zdeněk BIČÍK, *Ořece městské aneb Chrudimce*, *Zář*, roč. 7/22, 1966, č. 72, s. 3; Jan ŘEHÁČEK, *Regulace Chrudimky vyvolala před sto lety řadu sporů*, *Zprávy klubu přátel Pardubicka*, roč. 45, 2010, č. 11–12, s. 296–301.

174) Boža Dvořák se narodil 6. května 1864 ve Valech u Přelouče. Studoval na reálném gymnáziu, dále na České vysoké škole technické v Praze. Zemřel roku 1954 v Pardubicích, viz Pavel PANOCH, *Život a tvorba pardubického architekta a ochránce památek Boži Dvořáka*, Olomouc 1995. Bakalářská práce.

175) Pro okresy Pardubice, Vysoké Mýto, Polička a Lanškroun, viz *tamtéž*.

podílel na opravách nejružnějších kostelů a kaplí, tím pádem se okrajově dostal k archeologickým předmětům, které v budovách byly uloženy.¹⁷⁶⁾

Po skončení války probíhala pozemková reforma, při níž se muzejní spolek v Pardubicích rozhodl pro nákup zámku a Kunětické hory.¹⁷⁷⁾ Koupě zámku vyřešila problém s nedostatkem prostoru. Zámek se stal trvalým sídlem muzea.¹⁷⁸⁾ Dne 10. dubna 1921 proběhlo slavnostní otevření čtrnácti sálů.¹⁷⁹⁾

V souvislosti se získáním Kunětické hory do vlastnictví Muzejního spolku vznikl spor mezi Václavem Divišem a architektem Božou Dvořákem¹⁸⁰⁾ s předsedou Muzejního spolku profesorem Josefem Sakařem. J. Sakař neuznával Divišův a Dvořákův názor na správu a způsob oprav Kunětické Hory.¹⁸¹⁾ Diviš na to reagoval rezignací na všechny funkce, které vykonával v rámci pardubického Muzejního spolku. Ještě v roce 1927 byl zvolen předsedou spolku (po odstoupivším Sakařovi), ale odmítl to, stáhl se do ústraní a veřejného života se už víc neúčastnil.¹⁸²⁾

176) *Tamtéž.*

177) Zámek stál Musejní spolek 750 000 korun a Kunětická hora 86 000 korun, viz *Září Kunětické hoře*, Východočeský Republikán, roč. 3, 2. 9. 1921, č. 36, s. 3–4. Tím však náklady spojené s těmito památkami nekončily, další přícházely s opravami a udržováním památek, viz *Hrad Kunětický*, Východočeský Republikán, roč. 2, 14. 5. 1920, č. 22, s. 5. Na Kunětické hoře se například pravidelně konaly zářijové slavnosti za účelem získání peněz na rekonstrukci., viz *Září Kunětické hoře*, Východočeský Republikán, roč. 3, 2. 9. 1921, č. 36, s. 3–4. Uspořádávaly se každoroční slavnosti, jako bylo „Pálení čarodějnic“ 30. dubna nebo „Dětské slavnosti třešní“ konané v červnu, viz Jiljí V. JAHN, *Kunětické hoře*, Ročenka Kunětického družstva v Pardubicích za rok 1922, Pardubice 1923, s. 3–8. Zdrojem peněz muzea na pokrývání nákladů spojených s údržbou a opravami památek, bylo výhodné pronajímání nově nabytých prostor v zakoupených objektech také přineslo své ovoce a díky těmto všem okolnostem se dluhy v brzké době splatily, viz František ŠEBEK, *Východočeské muzeum: Tradice a současnost*, in: Dagmar BRONCOVÁ (ed.), *Kniha o městě*, Praha 1999, s. 45–49.

178) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, s. 351, Z kroniky spolku, inv. č. SI-04/168.

179) Vlastimil ZIKMUNDA, *Devadesát let východočeského muzea v Pardubicích 1880–1970*, Pardubice 1970.

180) Pavel PANOCH, *Architekt Boža Dvořák a záchrana Kunětické Hory*, Zprávy Klubu přátel Pardubic 32, 1997, č. 9–10, s. 249–256.

181) Sakař svolal 18. září 1921 do Kunětic schůzi muzejního spolku, kde bylo 7 hlasů proti jedinému hlasu V. Divíše odhlasováno znovuoobnovení lámaní kamene na Kunětické hoře pro potřebu okresu Pardubice. (B. Dvořák se schůze z pracovních důvodů nemohl zúčastnit), viz P. PANOCH, *Život a tvorba pardubického architekta*, s. 22.

182) P. POSPÍŠIL, *Diviš*, s. 10. Václav Diviš zemřel 31. července 1934, viz *Úmrtí*, Východočeský republikán 16, 3. 8. 1934, č. 31, s. 4.

V roce 1921 a 1922 spravoval archeologickou sbírku společně s Divišem učitel František Karel Rosůlek. Od roku 1923 až do roku 1934 vykonával již tuto funkci Rosůlek sám.¹⁸³⁾

F. Rosůlek se angažoval také v publicistické a literární oblasti, přispíval do časopisů „*Paleček*“ a „*Pernštýn*“, ¹⁸⁴⁾ psal fejetony, cestopisy, byl spolu-autorem monografie „*Pardubicko, Holicko, Přeloučsko*“.¹⁸⁵⁾

V době, kdy se v archeologii angažoval F. Rosůlek, nastala na Pardubicku změna v archeologické činnosti. Začal zde působit Státní archeologický ústav, založený roku 1919 v rezortu Ministerstva školství a národní osvěty.¹⁸⁶⁾

V roce 1926 si ředitel Státního archeologického ústavu v Praze Karel Buchtela prohlédl společně se svým kolegou Jaroslavem Böhmem sbírky v Pardubicích¹⁸⁷⁾ a začal povzbuzovat pardubické muzeum k soustavnému zkoumání pohřebišť v Lukovně, Kuněticích, Platěnicích a Blatě.¹⁸⁸⁾

Na popud Jaroslava Böhma¹⁸⁹⁾ byla pražskému Archeologickému ústavu podána žádost o poskytnutí finančního příspěvku na vykopávky v pardubickém okolí. Tato žádost byla schválena s podmínkou, že tutéž částku, 1 500 Kč, věnuje na vykopávky také pardubický Muzejní spolek.¹⁹⁰⁾

Dne 30. dubna 1926 pardubičtí kurátoři začali se systematickým řazením archeologických sbírek podle návrhu J. Böhma. Zahrnovalo to celou řadu prací, na kterých se podílelo mnoho členů Muzejního spolku: František Rosůlek, František Potěšil, Emanuel Froněk, František Hyhlík, Václav Potěšil, Vincenc Potěšil, Bedřich Doucek, studenti gymnázia,¹⁹¹⁾ Bedřich

183) Zemřel 27. prosince 1940, viz VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archívu muzejního spolku F. Svatoně, s. 448, Z kroniky spolku, inv. č. SI-04/168.

184) F. Rosůlek psal dále fejetony do Národních listů, Národní politiky, Zlaté Prahy, Učitelských novin, Krajem Pernštýnův, viz Martina ZLATOHLÁV-KOVÁ, *Slovník spisovatelů Pardubicka*, Pardubice 2004, s. 110–111.

185) TÁŽ, *Slovník*, s. 110–111.

186) URL: <http://www.arup.cas.cz/onas/z_historie.html>, [cit. 2010-12-20].

187) Antonín ŽABKA, *Činnost Musejního spolku r. 1926–7: Zpráva jednatelská*, Věstník musejního spolku v Pardubicích 1926, Pardubice 1927, s. 12.

188) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, viz Josef HANUŠ, *Rukopisný soupis přijatých darů a zakoupených předmětů z roku 1926*, přepis M. Soukupa z r. 2007.

189) Jaroslav Böhme se narodil 8. března 1901 viz K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 82–83.

190) A. ŽABKA, *Činnost*, s. 11.

191) Nynější Gymnázium Dašické, viz URL: <<http://web.archive.org/web/20020802193631/www.gypce.cz/historie.htm>>, [cit. 2011-02-25].

Svoboda¹⁹²⁾ a bratři Salačové. Jednalo se o přesun věcí, popisování, vedení inventáře, číslování nádob, kreslení, fotografování apod.¹⁹³⁾

Inventář, který zavedl J. Böhm, čítal 1 329 čísel a neobsahoval středověké předměty. Böhmův soupis archeologických předmětů byl psán na jednotlivých listech podle lokalit.¹⁹⁴⁾ Listy byly vloženy do tvrdých desek na šňůrku s nápisem „*Soupis nálezů archeologických*“. U několika předmětů byl přidán i jednoduchý náčrtek.¹⁹⁵⁾ J. Böhm nepsal soupis sám, spolupracoval s ním například Josef Hanuš, kterému J. Böhm popis jednotlivých nálezů diktoval.¹⁹⁶⁾

V srpnu 1926 se výkopům v Platěnicích věnovali Josef Hanuš¹⁹⁷⁾ a František Potěšil.¹⁹⁸⁾ Ačkoli zde už na počátku století kopal J. L. Píč, byly objeveny další hroby a nádoby. Akci osobně řídil J. Böhm, který objevené hroby dokumentoval a fotografoval, zhotovil také situační plán pohřebiště. Celkem bylo vykopáno šestačtyřicet hrobů. Tím však práce nekončily. Josef Hanuš pokračoval se sušením, čištěním a tříděním nádob podle očíslovaných hrobů. Předměty byly poslány do Státního archeologického ústavu v Praze, který měl za úkol nálezy sepsat, konzervovat a vrátit zpět muzeu do Pardubic.¹⁹⁹⁾

192) Jedná se o později významného profesora archeologie. Bedřich Svoboda se narodil 4. února 1910 v Pardubicích, viz K. SKLENÁŘ, *Slovník*, s. 547.

193) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, Josef HANUŠ, *Rukopisný soupis přijatých darů a zakoupených předmětů z roku 1926*, přepis M. Soukupa z r. 2007.

194) Každý list má v horní části vlevo napsanu lokalitu, z které jednotlivé zaznamenané předměty pocházejí. Jednotlivé nálezy jsou číselně označeny a jednoduše popsány.

195) Soupis nálezů archeologických, vytvořen pod vedením Dr. J. Böhma, soukromý archiv PhDr. Víta Vokolka.

196) Ústní sdělení PhDr. Víta Vokolka ze dne 11. 1. 2011.

197) Josef Hanuš se narodil 13. září 1858 v Pardubicích. Od roku 1864 do roku 1877 studoval v Pardubicích. Poté rok studoval na učitelském studiu v Hradci Králové. Až do roku 1923 působil jako učitel v různých obcích na Pardubicku (Osice, Semín, Třebosice). Roku 1923 odešel na odpočinek do Pardubic, kde pracoval ve službách muzejního spolku. Společně s Františkem Karlem Potěšilem založil oddělení Pedagogického muzea, které bylo součástí pardubického muzea. Společně s Františkem Potěšilem byli významní členové pardubického Musejního spolku, viz František ROSŮLEK, *Ža Josefem Hanušem*, Východ, roč. 21, 24. 6. 1938, č. 25, s. 2.

198) František Karel Potěšil se narodil 26. ledna 1864 v Pardubicích, viz Jiří KOTYK, *František Karel Potěšil (1864–1935): učitel a spolkový pracovník na rozhraní dvou epoch*, Pardubice 2009, s. 56, 74, 75, 114, 128, 129.

199) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, Josef HANUŠ, *Rukopisný soupis přijatých darů*. Vít VOKOLEK, *Pohřebiště lidu popelnicových polí v Platěnicích*, Východočeský sborník historický 3, 1993, s. 1–53.

Ve dvacátých letech se na Sezemicku našly předměty, které popsal Josef Nešpor v sezemické pamětní knize „*Chrudimer Kreis Memorabilie-Büch des Sezemizer Magisuraces vom Jahre 1848*“. Můžeme jmenovat menší zachovalou nádobku a velké množství úlomků nádob nalezených roku 1923 v písničku v Labském ohybu, velké rozpadlé „popelnice“ objevené roku 1925 při kopání písku na poli na Vinici, kamenný mlýnek na obilí nalezený v roce 1929. To, že existovalo v těchto místech „pohanské pohřebiště“, potvrdil objev učiněný roku 1931, kdy bylo nalezeno velké množství střepů, nádoby různých velikostí a tvarů. Šlo o „popelnice“, „obětní nádoby“, zásobnice. Některé z nádob obsahovaly kosti, dokonce i jehlice, záušnice, kroužek a úlomky spleteného bronzového drátu.²⁰⁰⁾

V zimě roku 1933 našel učitel Matys v Sezemících při cestě k Lukovně v tzv. poloze Ve válcích zásobnici 65 cm vysokou. V obvodu kruhového průřezu měřila 2,8 m. Díky Josefu Nešporovi byla ze Sezemice dopravena do pardubického muzea. Po jejím rozmrznutí se písek a hlína, které vyplňovaly její vnitřek, rozsypaly a zásobnice se rozlámala na několik dílů, tudíž bylo potřeba souhrn střepů složit do její původní polohy.²⁰¹⁾

Ve třicátých letech se prozkoumávalo okolí Kunětické hory, přesně roku 1933 na pozemku „Okrouhlíce“. Celkem se toho roku odkrylo dvaadvacet hrobů se stopadesátitřemi nádobami.²⁰²⁾ Následující rok bylo v Kuněticích odkryto ještě čtrnáct lužických hrobů s nádobami na pozemku Arnošta Velinského. Roku 1935 bylo v Kuněticích objeveno dalších jedenáct hrobů.²⁰³⁾ Objevené artefakty byly umístěny v pardubickém muzeu ve vstupních místnostech k archeologickému oddělení tak, jak byly nalezeny.²⁰⁴⁾

Roku 1935 byla archeologická sbírka spravována ve spolupráci F. K. Rosůlka a ing. Jaroslava Bernarda. Další rok pracoval na této pozici ing. Bernard již sám.²⁰⁵⁾ Jeho zásluhou se na konci třicátých let opravily poškozené a zanedbané nádoby.²⁰⁶⁾

200) SOKA Pardubice, fond Archiv města Sezemice, Chrudimer Kreis Memorabilie-Büch des Sezemizer Magisuraces vom Jahre 1848, s. 519, 520, 583.

201) SOKA Pardubice, fond Archiv města Sezemice, Chrudimer Kreis Memorabilie-Büch des Sezemizer Magisuraces vom Jahre, 1848, s. 614.

202) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 698, inv. č. SI-04/168. V. VOKOLEK, *Gräberfelder*.

203) SOKA Pardubice, fond Obecní úřad Kunětice, *Pamětní kniha obce Kunětic*, č. 347, s. 43; V. VOKOLEK, *Gräberfelder*, s. 141 ad.

204) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 699, inv. č. SI-04/168.

205) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, *Z kroniky spolku*, inv. č. SI-04/168; V. VOKOLEK, *Východočeská*, s. 78 ad.

206) VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 699, inv. č. SI-04/168.

O ing. Františkovi Bernardovi se mi nepodařilo získat příliš informací. Jediné, co o něm vím, je to, že ve třicátých letech pracoval v pardubické elektrárně. Díky zájmu o archeologii se dostal do pardubického Muzejního spolku, kde se stal aktivním správcem archeologické sbírky až do roku 1943.²⁰⁷⁾

Roku 1936 ing. Bernard psal o výzkumu v Kopistově cihelně v Úhřeticích,²⁰⁸⁾ kde sám vykopal několik kulturních jam z doby neolitické.²⁰⁹⁾ V této lokalitě byla objevena kostra skrčence, u jehož nohou se nacházela spodní část kostry druhého skrčence. Odkryv z dřívějších let způsobil značnou zvětralost krajních kostí.²¹⁰⁾

V hrobě se nenacházela pouze kostra ve skrčené poloze, ale také kosti kozy, malá břidlicová sekyrka, trojboká pazourková šipka, kostěný bodec a hladké střípky bez ornamentů, typu předúnětického a únětického.²¹¹⁾

Při odkryvu v části předního břehu cihelny byly objeveny tři stejně velké zásobní jámy, v jejichž rozích se nacházel mlýnek na obilí. Na tom samém břehu byla prokopána ještě jedna kulturní jáma, která obsahovala střípky pocházející z kultury s lineární keramikou a tři zlomky pazourkových nožů. Prokopávání této jámy nebylo dokončeno, jelikož k úplnému prozkoumání bránily kořeny stromu, který rostl v bezprostřední blízkosti.²¹²⁾

Nálezy, zejména z doby lužické a slezskoplatnické byly umístěny do Národního muzea v Praze, do chrudimského muzea, do Hrochova Týnce, do soukromé sbírky pana Kopisty, na obecní úřad v Úhřeticích a menší část nálezů se převezla do pardubického, královéhradeckého a dašického

207) Informace na zadní části předních desek Informačního zpravodaje Klubu přátel pardubického muzea a kronikářů okresu Pardubice, 1984, č. 1, napsal PhDr. František Šebek; VČM Pardubice, Rukopis F. Svatoně, II. díl, s. 699, inv. č. SI-04/168.

208) Archeologické oddělení Pardubického muzea bylo z tohoto naleziště obohaceno několika kamennými nástroji a střepy kultury s lineární a vypíchanou keramikou. Důležité jsou i nálezy únětické kultury. Kromě toho byla z těchto míst získána šestiúhelná putna, která pocházela z jordanovské kultury, viz SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, Zápisy ze schůzí – jednatelelská zpráva z 14. března 1937, inv. č. 148, kart. 18; Slavomil VENCL, *Příspěvek k poznání východočeské skupiny šareckého stupně keramiky volutové*, Acta musei reginaehradecensis s. b. scientiae sociales V, 1963, s. 3–63.

209) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, Zápisy ze schůzí – jednatelelská zpráva z 14. března 1937, inv. č. 148, kart. 18.

210) VČM Pardubice, Archeologické oddělení. Bernardova rukopisná zpráva 3/1936. Úhřetice, Kopistova cihelna, neinventarizováno.

211) *Tamtéž*.

212) *Tamtéž*.

muzea. Jeden únětický hrob byl vykopán úplně a bez porušení přenesen do pardubického muzea.²¹³⁾

Většina nálezů byla hlášena pozdě nebo náhodně při pochůzkách ing. Bernarda, takže se ztratilo několik souborů z jam a hrobů z obrovského sídliště, dlouhého téměř dva kilometry a širokého několik set metrů. Tato lokalita je zastoupena všemi kulturami, od nejstaršího neolitu až po dobu laténskou.²¹⁴⁾

Roku 1940 podal ing. Bernard zprávu Archeologickému ústavu o výkopech na poli pana Linharta v Lukovně prováděných v roce 1939. Ve zprávě popsal celkem tři hroby, ze kterých bylo zachráněno osm nádob slezskoplatěnické kultury.²¹⁵⁾

Ze získaných informací, které výzkum přinesl, ing. Bernard usuzoval, že nad hroby stávaly mohyly v rovnoběžných řadách se starou polní cestou, vedoucí ze vsi na východ ve vzdálenosti asi pět až šest metrů. Vypadá to, že první dva hroby byly do mohyly dodatečně uloženy k okraji a mělčeji než hlavní pohřeb.²¹⁶⁾

Čtyřicátá léta 20. století nebyla pro muzeum příliš šťastná. Nacisté neměli zájem o vzdělávání studentů především v humanitních oborech a tedy ani v archeologii. Určitá tajná činnost ve výuce ale fungovala i přes jejich nevoli.²¹⁷⁾ O pokračující osvětu v archeologii se zasloužil zejména Jaroslav Böhm.²¹⁸⁾ Němci kontrolovali i samotné archeologické výzkumy.²¹⁹⁾

Roku 1943 byla jmenována zastupující komisařkou Státního archeologického ústavu (vedle českého ředitele Böhma) Němka Camille Stredit.²²⁰⁾ Většina pracovníků se jí snažila vyhnout. Nejen že byla nacistka, zanícená politická pracovnice, ale protože uměla i velice dobře česky,

213) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis pardubického Muzejního spolku adresovaný Národnímu muzeu ze dne 3. 9. 1941, inv. č. 130, kart. 13.

214) *Tamtéž*.

215) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, zpráva opsaná podle zprávy Ing. Bernarda, Lukovna, 1940, č. 1/1941, neinventarizováno.

216) *Tamtéž*.

217) Jan TUREK, *Česká archeologie v době protektorátu ve vzpomínkách Václava Spurného*, Archeologie ve středních Čechách 11, 2007, č. 2, s. 821.

218) *Tamtéž*.

219) Dne 12. června 1941 bylo vydáno vládní nařízení, které podřizovalo provádění archeologických výzkumů Státnímu archeologickému ústavu s německou správou (prehistorické oddělení Národního muzea svou terénní činností radši zastavilo), viz Karel SKLENÁŘ, *Obraz vlasti*, Praha – Litomyšl 2001, s. 341.

220) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, zápisy ze schůzí – jednatele zpráva z 28. října 1943, inv. č. 148, kart. 18.

stala se pro domácí nebezpečná. Mohla totiž vyslechnout to, co nenáleželo jejím uším.²²¹⁾

Pardubický zámek se v roce 1940 stal domovem místní nacistické mládeže Hitlerjugend, tudíž byly prostory pro sbírky omezeny. Část se umístila na Kunětickou horu, kam se během války přesunul archeologický materiál.²²²⁾

Roku 1940 řešil Emanuel Froněk (jednatel Archeologického ústavu v Praze pro okres Pardubice, konzervátor Památkového úřadu v Pardubicích) problém týkající se nálezů, objevených v Kuněticích. Ve svém dopise z 8. listopadu 1940 žádá Archeologický ústav o radu, jak zamezit prodeji archeologických předmětů soukromým sběratelům. Oznamuje, že v Kuněticích, v místech pohřebiště kultury slezskoplatěnické, vykopal dělník Vít několik hrobů a získané nádoby i předměty prodal majiteli pohřebního ústavu panu Piklovi.²²³⁾

Díky těmto amatérům předměty postrádaly bližší nálezové okolnosti. Navíc jejich ošetření neprováděl odborník, tudíž docházelo k dalšímu poškození. Nebyl to první případ, kdy se nalezený materiál z Kunětic někomu prodal.²²⁴⁾

Toho roku v dubnu byl v Dražkovicích vykopán žárový hrob slezskoplatěnické kultury, ve kterém byla zachovalá bronzová šicí jehla a několik nádob. Nálezy byly zařazeny do muzejních sbírek Pardubického muzea. Nic dalšího se na tomto místě už nenašlo.²²⁵⁾

Roku 1941 žádal kustod archeologické sbírky ing. Jaroslav Bernard ředitelství archeologického oddělení Národního muzea v Praze, aby s pardubickým Muzejním spolkem spolupracoval v uceleném probádání další části úhřetického pravěkého sídliště.²²⁶⁾ Tuto žádost ale Národní muzeum zamítlo s tímto odůvodněním: „... je zřejmo, že k výzkumu uvolněné plochy nejsou pro letošní rok nijak bezprostředně ohroženy, naopak, že výzkum jejich lze s velkou výhodou odložit na léta pozdější, kdy bude možno získati

221) J. TUREK, *Ve vzpomínkách Spurného*, s. 821.

222) V. ZIKMUNDA, *Devadesát let*, Pardubice 1970.

223) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis E. Froňka Archeologickému ústavu v Praze z 23. března 1941, inv. č. 130, kart. 13; V. VOKOLEK, *Východočeská*, s. 78 a dále.

224) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, dopis E. Froňka Archeologickému ústavu z 6. listopadu 1940, neinventarizováno.

225) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis E. Froňka Archeologickému ústavu v Praze z 23. března 1941, inv. č. 130, kart. 13.

226) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis J. Bernarda Archeologickému ústavu v Praze z 3. září 1941, inv. č. 130, kart. 13.

i větší počet pomocných sil dělníků, než je tomu v tomto podzimu. Tím padá vlastní důvod kopání v Úhřeticích, totiž obava před zničením důležitých pravěkých objektů.

*Správa Pravěkého oddělení Národního musea upouští proto pro letošek od výzkumu v Úhřeticích a hodlá podniknouti výkop na platěnických částech pohřebiště v Kuněticích; doufá totiž, že tamní nálezy vydatně doplní mezery v musejních sbírkách.*²²⁷⁾

Z dopisu vyplývá, že Národní muzeum mělo v úmyslu kopat v Kuněticích a pardubické muzeum by se k tomuto výzkumu připojilo. K samotnému výzkumu však do konce války nedošlo.

V roce 1941 působil v Sezemicích historik umění vládní rada Karel Guth²²⁸⁾ a 18. srpna začal se stavebně-historickými pracemi v tamním kostele Nejsvětější trojice. V zájmu postupu tehdy prováděných oprav, které na kostele probíhaly, bylo potřeba výzkum omezit jen na několik sond.²²⁹⁾

Roku 1942 žádalo Národní muzeum pardubické muzeum o poskytnutí informací ohledně vhodných míst ke kopání v Lukovně a navrhovalo v této lokalitě spolupráci. Už v dřívějších letech se tam několikrát kopalo, tudíž měli pardubičtí odborníci určit, jestli je v místech ještě nějaká vhodná lokalita k provedení výzkumu a zda se tam dají očekávat objevy hrobů.²³⁰⁾ Zamýšlená spolupráce byla ze strany Pardubic odmítnuta s odůvodněním, že není dostatek pracovních sil, ani potřebná ochota majitelů pozemků.²³¹⁾

V dubnu 1942 byl v obci Křičín (okres Pardubice) nalezen zajímavý předmět, který nikdo z místních nedokázal interpretovat. Tamní učitel Procházka zaslal popis předmětu pardubickému Muzejnímu spolku. K dopisu připojil i náčrtek nálezu.²³²⁾ Muzeum mu obratem odpovědělo,

227) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis z Národního musea adresovaný Muzejnímu spolku v Pardubicích ze dne 13. září 1941, č. i. 180, kart. 13.

228) Dr. Karel Guth představoval pro českou archeologii významnou osobnost, viz Kateřina MOJSEJOVÁ, *Karel Guth*, Akademický bulletin 9, 2008, s. 32.

229) SOKA Pardubice, fond Archiv města Sezemice, Chrudimer Kreis Memorabilien-Büch des Sezemizer Magisurates vom Jahre 1848, s. 761, 763.

230) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis Národního musea v Praze z 13. března 1942, inv. č. 130, kart. 13.

231) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis Pardubického muzejního spolku z 23. dubna 1942, č. j. 598, inv. č. 130, kart. 13.

232) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis pana řídícího učitele Procházky z Křičína adresovaná Pardubickému muzejnímu spolku z 25. dubna 1942, č. j. 598, inv. č. 130, kart. 13.

že se jedná o oplatnici (forma k pečení oplatků), podle nápisů nejspíše z konce 18. století.²³³⁾

V červenci 1942 Pardubický památkový úřad žádal o finanční podporu Památkový úřad v Praze ve výši cca 4 000 korun na archeologické výkopy a s tím spojené činnosti v kostele sv. Jiljí v Pardubičkách.²³⁴⁾ Tato žádost byla však zamítnuta, protože s výzkumem by souvisely i stavební práce, jež byly výnosem říšského protektora pro Čechy a Moravu z května 1942 zakázány.

Archeologická sbírka byla ke konci září 1943 vyjmuta ze správy Muzejního spolku, dle rozhodnutí tehdejšího německého starosty města Pardubic SS-Obersturmbannführera J. Stumpfa. Nově ji spravoval německý archeolog²³⁵⁾ Walter Lung²³⁶⁾ s pomocí RNDr. Emila Hadače,²³⁷⁾ který mu byl přidělen.²³⁸⁾ Walter Lung dříve působil jako laborant muzea v Kolíně nad Rýnem. V listopadu 1942 se stal ředitelem muzea v Kolíně nad Labem, kde podle výpovědi prof. Emanuela Šimka prováděl jakési archeologické „čistky“. W. Lung nechával ničit a za město vyvážet předměty bez inventárního čísla. Lung bydlel s rodinou v Kolíně nad Labem a v téže době spravoval současně archeologickou sbírku v pardubickém muzeu.²³⁹⁾

V pardubickém muzeu se spíše než muzejní práci věnoval terénním výkopům.²⁴⁰⁾ Jeho výkopy prováděné na břehu Labe v roce 1943 dokumentují

233) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, dopis Pardubického muzejního spolku adresovaná panu Procházce z Křičíně z 30. dubna 1942, inv. č. 130, kart. 13.

234) SOKA Pardubice, korespondence Památkového úřadu v Pardubicích adresovaná Památkovému úřadu v Praze, dopis z 8. července 1942, fond Muzejní spolek Pardubice, inv. č. 130, kart. 13.

235) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, Zápisy ze schůzí – jednatele zpráva ze dne 14. června 1945, inv. č. 148, kart. 18.

236) W. Lung se narodil 8. dubna 1894 v Kottenheimu. Už v 15 letech učinil svůj první archeologický nález, od té chvíle se začal archeologii věnovat naplno a byl přítomen u mnoha výzkumů (například v Lindenthalu, v lokalitě Erdenberg v Bensbergu), viz Miloš HOŘEJŠ, *Německý archeolog Walter Lung a jeho působení v pardubickém muzeu v době protektorátu*, *Východočeský sborník historický* 18, 2010, s. 259.

237) Emil Hadač se narodil 19. května 1914 v Lázních Bohdaneč. Základní studia začal nejprve v Bohdanči a dokončil je v Pardubicích, kde absolvoval také Státní reálné gymnázium. Dále studoval na Univerzitě Karlově v Praze, kde vystudoval Přírodovědeckou fakultu, viz Emil HADAČ, *Je lépe se opotřebovat než zrezivět: Vzpomínky na botaniku a ekologii*, Dobré 2007.

238) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, zápisy ze schůzí – jednatele zpráva z 28. října 1943, inv. č. 148, kart. 18.

239) Emanuel ŠIMEK, *Vandalism Němce Lunga v Kolíně n. L.*, *Z dávných věků*, 1948, č. 1–4, s. 165–168.

240) *Tamtéž*, s. 167.

osídlení lidu kultury s vypíchanou keramikou.²⁴¹⁾ Na tuto lokalitu už dříve upozornil Emil Hadač, který si v srpnu 1943 všimnul ve strženém levém Labském břehu rozsáhlé kulturní vrstvy. Na tento popud provedl Walter Lung v podzemních měsících sondáž na náklady Archeologického ústavu v Praze.²⁴²⁾

V lokalitě nebyla objevena trvalá obydli. Nejspíš se jednalo pouze o dočasnou stanici, kterou datujeme do čtvrté fáze kultury s vypíchanou keramikou.²⁴³⁾

Walter Lung zaznamenával základní informace o výzkumech²⁴⁴⁾ prováděných v letech, kdy působil v pardubickém muzeu. Zapisoval je do knihy, která je uložena ve Východočeském muzeu v Pardubicích. Tyto zápisky vedl v němčině v období let 1943 až 1944. Údaje jsou systematicky uspořádány do jednotlivých sloupců. Každý nález má číselné označení. V další kolonce je sám nález v několika řádcích popsán. Zaznamenána je samozřejmě i lokalita, kde se předmět vyskytoval. Objevují se tady Rosice nad Labem, Dražkovice, okolí Chrudimi, Mikulovice, Blato, Popkovice. Za místem nálezů je upřesnění naleziště: v jaké části, popřípadě hloubce se artefakt nacházel. Walter Lung zde uvádí i časový horizont, ze kterého předmět pochází, a poslední, co můžeme ze zápisků vyčíst, jsou poznámky týkající se přesného data nálezů, popřípadě další údaje.²⁴⁵⁾

Získané informace z prozkoumávaných lokalit si Walter Lung zapisoval do osobních poznámek. Jedny se týkaly například Dražkovic, kde bylo dětmi 9. září 1943 nalezeno kolem deseti nádob. Předměty byly následně uloženy v pardubickém muzeu. O tomto nalezišti podal zprávu také Emanuel Froněk, který tu rovněž kopal, a o této lokalitě psal už dřív Václav Diviš v „*Památkách archeologických*“.²⁴⁶⁾

Vše nasvědčovalo tomu, že by v těchto místech mohly být další předměty, takže se lokalita stala cílem pro opětovné zkoumání, které odhalilo existenci druhého hrobu. V hloubce asi půl metru byla objevena částečně zachovalá, dvoukonická urna lužické kultury, která obsahovala zbytky spáleného lidského těla.²⁴⁷⁾

241) F. ŠEBEK, *Dějiny Pardubic*, s. 16.

242) Pavel BURGERT, *Stanice kultury s vypíchanou keramikou v Pardubicích „V Úzkém“*, Východočeský sborník historický 15, 2008, s. 3–37.

243) *Tamtéž*.

244) Nešlo pouze o výzkumy, při kterých se Walter Lung sám fyzicky účastnil.

245) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, Rukopisný inventář 1943/44 Waltera Lunga (vedeno jako přírůstkový), neinventarizováno.

246) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, Zpráva W. Lunga z 13. 1. 1944, Pardubice, neinventarizováno.

247) VČM Pardubice, Archeologické oddělení, Zpráva W. Lunga z 13. 1. 1944, Pardubice, neinventarizováno.

Dalším nalezištěm, na kterém Walter Lung pracoval (léto 1944), byly Ostřešany (zařazené do doby bronzové). Tento výzkum Lung důkladně zpracoval a popsal. Ke zprávě připojil i řadu schemat a náčrtků, především řezů jednotlivých jam.²⁴⁸⁾

Roku 1945 Lung informuje o nalezišti, které se nacházelo v bývalé cihelně pana Tichého v Blatě. Zprávu doplňují dvě přílohy: základní náčrt a polohopisný plán. Artefakty, které se v těchto místech vykopaly, pravděpodobně pocházely z doby bronzové. Emil Hadač našel na tomtéž místě 20. dubna 1944 zlomky nádoby. Bylo zde objeveno pět objektů, které obsahovaly malé nezdobené střepy. Protože byla práce muzea zaměřena pouze na průzkum jam, jsou výsledky studia omezené. Všechny objevený materiál byl uložen v pardubickém muzeu.²⁴⁹⁾

Druhou světovou válku pardubické muzeum přestalo bez výrazných ztrát na archeologických sbírkách. Zvláště proto, že velká část sbírek byla před nacistickými sběrateli tajně ukryta.²⁵⁰⁾ Z archeologické sbírky se ztratil meč, nalezený roku 1937. Gestapo zničilo legionářské sbírky. Na archeologických fondech se sice mírné škody objevily, ale nebyly nijak závažné. Poškodilo je především nevhodné uložení. Bronzové artefakty pozbyly část své vypovídací hodnoty, jelikož se z několika předmětů ztratily štítky, které je popisovaly.²⁵¹⁾

Vzápětí po osvobození Muzejní spolek začal s vybalováním sbírek ukrytých před nálety a už v létě roku 1945 byly zpřístupněny veřejnosti. Ovšem v této době činnost muzea pro většinu lidí již ztratila svoji atraktivitu. V pardubickém muzeu přežívala dobrovolná práce a počet aktivních členů spolku se výrazně zmenšil. Staří muzejníci odešli na odpočinek a mladí nepřicházeli. Činnost muzea byla výrazně utlumená.²⁵²⁾ Po útěku Němců z Pardubic se ujal archeologické sbírky dřívější kustod ing. Jaroslav Bernard.²⁵³⁾

248) VČM Pardubice, Archeologické oddělení. Zpráva W. Lunga z 9. 3. 1945, Pardubice, neinventarizováno.

249) Již v dřívějších letech v těchto místech pracoval Václav Diviš, který zde přišel na několik nalezených střepů a odřezaných jeleních parohů. Roku 1926 tu byl odkryt hrob s kostrou, v poloze sedu. Hrob obsahoval také několik nádob a dva bronzové prsteny.

250) V. ZIKMUNDA, *Devadesát let*.

251) VČM Pardubice, Rukopisné výpisy z archivu muzejního spolku F. Svatoně, s. 359, inv. č. SI-04/168.

252) V. ZIKMUNDA, *Devadesát let*.

253) SOKA Pardubice, fond Muzejní spolek Pardubice, zápisy ze schůzí – jednatelská zpráva z 14. června 1945, inv. č. 148, kart. 18.

Závěr

První písemně doložený zájem o archeologické památky na Pardubicku pozorujeme už v první polovině 17. století. Tehdy se historik Bohuslav Balbín v jednom ze svých latinských spisů zabýval nálezy na Kunětické hoře. Postupně pak nastává doba, kdy se začíná objevovat snaha památky evidovat a popisovat je. Tyto požadavky se utvářejí společně se vznikajícím Národním muzeem. Jedním z členů, který do Prahy muzeu posílal své nashromážděné rukopisy, archiválie a archeologické památky z Pardubicka, byl farář František Josef Devoty, žijící na přelomu 18. a 19. století.

Ještě větší zájem o archeologické památky na Pardubicku měl Mořic Lüssner. Psal do „*Památek archeologických*“ o archeologických lokalitách. Touto cestou seznamoval širokou veřejnost s nově vznikajícím vědním oborem.

Na konci sedmdesátých let 19. století byla obnovena myšlenka založení městského muzea. Veškerá archeologická činnost na Pardubicku se do osmdesátých let 19. století sdružovala kolem pardubického Muzejního spolku. Společně s jeho vznikem přichází muž, domnívám se, že v této době pro archeologii na Pardubicku nejvíce zasloužilý, Václav Diviš.

Další etapa vývoje na počátku devadesátých let 19. století přinesla tzv. národopisné hnutí. V Praze probíhaly přípravy na Národopisnou výstavu československou. Díky této akci vzniklo několik menších muzeí, například v Dašicích, Přelouči či v Sezemicích. To přimělo lidi k větší ochraně starožitných památek a k jejich shromažďování.

Od roku 1890 začíná skupina profesorů, která se v archeologii dříve tak horlivě angažovala, ustupovat do pozadí. Určité výjimky však existují. Tím byl například profesor Jan Eisner, který kopal v Srchu.

Na začátku 20. století začíná do centra dění pronikat nový prvek, kterým byl pražský vliv v podobě Národního muzea v Praze. Z toho působil na Pardubicku Josef Ladislav Pič, a to svými výkopy v Kuněticích, v Dašicích, o něco později v Platěnicích. Josef Ladislav Pič spolupracoval s amatéry z řad učitelů, jimiž byli například František Potěšil, Jiří Chmelík, Josef Hanuš, František Karel Rosůlek a další.

Ve dvacátých letech 20. století začíná do pardubické archeologie zasahovat Státní archeologický ústav v Praze. Lidé z ústavu měli pomoci systematicky uspořádat archeologickou sbírku. Tohoto úkolu se ujal Jaroslav Böhm.

Ve třicátých letech 20. století přichází na scénu ing. Jaroslav Bernard z Písku, který začal pardubickou archeologickou sbírku spravovat roku 1935. Jeho záznamy ze zkoumaných lokalit jsou velmi pečlivě zpracované

a přehledné. Jaroslav Bernard vykonával funkci kustoda do druhé světové války, přesně do roku 1943.

S příchodem druhé světové války Němci začali kontrolovat archeologické výzkumy. Roku 1943 připadla do správy pardubická archeologická sbírka německému archeologovi Waltrovi Lungovi. Ten se ale spíše než muzeu věnoval terénním výkopům, o kterých si vedl pečlivé poznámky.

Druhá světová válka archeologii na Pardubicku nijak více nepoznamenala. Po válce se sbírka vrátila do rukou ing. Jaroslava Bernarda a bylo ji potřeba uspořádat do podoby, kterou měla před válkou.

BEGINNINGS OF THE INTEREST IN HISTORICAL MONUMENTS (PARTICULARLY ARCHAEOLOGICAL) IN THE PARDUBICE REGION

The first written proof of an interest in archeological monuments in the Pardubice region dates back to the first half of the 17th century. Historian Bohuslav Balbín in one of his Latin tracts discussed findings at Kunětice Mountain. This is the beginning of the trend to uncover, register and describe monuments. It is closely connected with the formation of the National Museum. František Josef Devoty, a vicar and a National Museum member (patron) living at the turn of the 18th century, sent manuscripts he collected, archival materials and archaeological findings from the Pardubice region to Prague. Maurice Lüssner showed an even greater interest in local archaeological findings. He contributed articles on archaeological sites to the journal *Památky archeologické*. In this way he propagated the newly emerging scholarly field among the general public.

At the end of the 1870s, the idea of founding a city museum was revisited. Until the 1880s, all archeological activities in the Pardubice region were centered around Pardubice Museum society, connected with Václav Diviš, a man who in my opinion, contributed to local archeology the most. The early 1890s represent a new phase – the so-called ethnographic movement. In Prague, preparations for the National Ethnographic Exhibition (National Czechoslavonic Exhibition) were well on the way. Thanks to them, several local museums were established, for example in Dašice, Přelouč, Sezemice. This inspired the public into better preservation of historical sights and to collecting of antiquities.

At the beginning of the 20th century, the Prague National Museum is becoming influential. Thus for example Josef Ladislav Pič conducted excavations in Kunětice, Dašice, later in Platěnice, in cooperation with local amateurs, usually teachers, such as František Potěšil, Jiří Chmelík, Josef Hanuš, František Karel Rosůlek, and others. In the 1920s State Archaeological Institute in Prague supervises archaeology in Pardubice, helping to systematize local archaeological collection. This task was undertaken by Jaroslav Böhm. Jaroslav Bernard from Písek began to administer Pardubice archaeological collection in 1935. His notes from the archaeological sites are very well done and well-arranged. Bernard worked as a curator until the Second World War, namely until 1943. During WWII archaeological research was controlled by Germans. In 1943,

German archaeologist Walter Lung administered the collection but rather than museum administration he preferred excavations of which he kept meticulous notes. WWII had no further impact on archaeology in Pardubice. After the War, the administration of the collection was returned to Jaroslav Bernard and it was reorganized into its pre-War form.